

คำถาม - คำตอบ
เรื่อง วิปัสสนากรรมฐาน

พระราชสิทธิมุนี (โชดก ป. ๕)

วัดมหาธาตุ พระนคร

เรียบเรียง

ธรรมบรรณาการที่ระลึก

งานฌาปนกิจศพ

พระกั้วาน รินทกุล (อานนุโท ภิกขุ)

ณ เมรุ วัดธาตุทอง พระนคร

๑๘ มกราคม ๒๕๑๒

อส
พ321ค

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY
THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961115738

วันที่ 5 / กค / 38
เลขทะเบียน 0456.
เลขหมู่ ๑๗.
พ 321๑

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

คำนำ

เนื่องในงานฉาบปกิศจพท่านพ่อ (พระกัณฺวาน รินทกุล) ในวันเสาร์
ที่ ๑๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๒ นี้ คณะบุตร ธิดา และหลาน ผู้เป็น
เจ้าภาพได้พิจารณาเลือกหาหนังสือเพื่อพิมพ์แจกเป็นที่ระลึกแก่ท่านผู้
มีความเมตตาและมีไมตรีจิตที่กรุณาให้เกียรติมาร่วมในงานครั้งนี้ พอใจหนังสือ
สองเรื่อง คือ เรื่องคำถามคำตอบเรื่องวิปัสสนากรรมฐาน ของท่าน
เจ้าคุณพระราชสิทธิมุนี (โชดก ป. ๘) วัดมหาธาตุ พระนคร เรื่องหนึ่ง
และเรื่องกฎแห่งกรรม ของ ท. เสียงพิบูลย์ อีกเรื่องหนึ่ง เพราะหนังสือ
ทั้งสองเล่มนี้มีสาระน่าสนใจ โดยเฉพาะเรื่องคำถามคำตอบเกี่ยวกับ
วิปัสสนากรรมฐาน เป็นเรื่องการปฏิบัติธรรมโดยตรง จะเป็นคู่มืออำนวยความสะดวก
ความรู้ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้สนใจในธรรมปฏิบัติได้อย่างมาก ส่วนเรื่อง
กฎแห่งกรรม เป็นเรื่องสนับสนุนหลักกรรมที่ว่า “ทำดีได้ดี - ทำชั่วได้
ชั่ว” และมีคติ ชวนอ่าน อ่านได้ทั้งเด็กและทั้งผู้ใหญ่ เข้าใจง่าย จึง
ได้ขออนุญาตต่อท่านเจ้าของเรื่องทั้งสอง เพื่อจัดพิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงาน
ครั้งนี้ ก็ได้รับความกรุณาจากท่านเจ้าของเรื่องอนุญาตให้พิมพ์ได้ตาม
ความประสงค์ จึงขอแนะนำขอขอบคุณต่อท่านเจ้าคุณพระราชสิทธิมุนี
และขอขอบคุณ ท. เสียงพิบูลย์ ไว้ ณ ที่นี้ด้วย

นับแต่วันที่ท่านพ่อมรณภาพ และคณะเจ้าภาพได้ตั้งศพของท่าน

(๒)

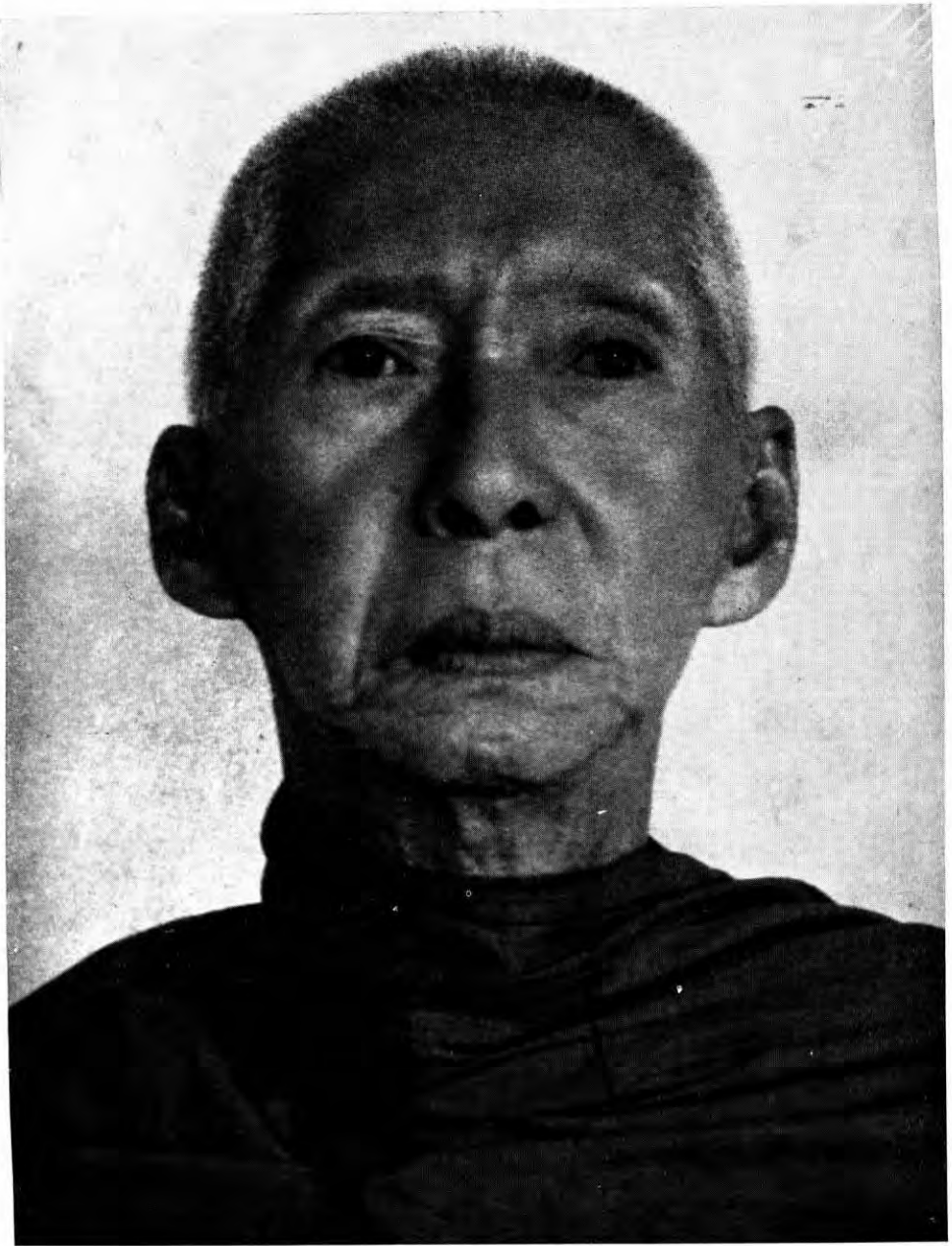
บำเพ็ญกุศล ณ วัดธาตุทอง พระนคร จนถึงวันทำบุญสัจธรรมวารและบรรจุกุศล ตลอดจนวันฉาปนกิจศพ ได้รับความเมตตาเอื้ออารีจากท่านที่เคารพนับถือ รวมทั้งได้รับไมตรีจิตจากท่านผู้คุ้นเคยรักใคร่จำนวนมาก ได้มาร่วมในการบำเพ็ญกุศล และให้ความช่วยเหลือ แสดงความเห็นใจ ด้วยน้ำใจอันงามเป็นอย่างที่ตลอดมา คณะเจ้าภาพจึงขอขอบคุณด้วยใจจริง และหากจะมีการบกร่องด้วยเหตุใดก็ตาม ก็ขอน้อมรับความผิดพลาด และขออภัยต่อทุกท่านไว้ด้วย

อนึ่ง ได้รับความเมตตาจากท่านที่เคารพหลายท่าน ทั้งบรรพชิต และคฤหัสถ์ มีเจ้าประคุณสมเด็จพระวันรัต และคุณเอก วิสกุศล เป็นต้น ได้เขียนคำไว้อาลัยและเรื่องที่เกี่ยวข้องกับท่าน พร้อมทั้งปรากฏในหนังสือแล้ว ซึ่งคณะเจ้าภาพขอน้อมน้อมนัสการคารวะและขอคารวะท่านที่เคารพนั้น ๆ ด้วยความขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง

หากหนังสือนี้จะอำนวยประโยชน์แก่ท่านผู้อ่านได้มากน้อยประการใด คณะเจ้าภาพขออุทิศกุศลส่วนนี้บูชาคุณท่านพ่อผู้เป็นบูรพการีที่มีพระคุณอย่างสูงยิ่งของคณะเจ้าภาพ เพื่อให้ท่านได้รับวิปាកสมบัติในสัมปรายภพตามความปรารถนาของคณะเจ้าภาพทุกประการ.

บุตร ธิดา และหลาน

เจ้าภาพ

พระกั๊ววาน รินทกุล
(อานนุโทภิกขุ)

ชาติ : วันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๓๐
มรณะ : วันที่ ๒๒ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๑

ประวัติ

พระกัณวาน รินทกุล (อานนโทภิกขุ)

พระกัณวาน รินทกุล เกิดเมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๓๐ ตรงกับวันขึ้น ๑๐ ค่ำเดือน ๘ ปีกุน ที่บ้านในตลาดเมืองตราด อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด เป็นบุตรคนที่สองของ นายชัย นางเทียว มีพี่ร่วมบิดามารดาเดียวกันหนึ่งคนเป็นหญิงชื่อเอ็ง (ถึงแก่กรรมแล้ว)

บิดามารดาประกอบอาชีพค้าขายอยู่ในตลาดเมืองตราด และเป็นพ่อค้าที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันมากในสมัยนั้น

เมื่อท่านมีอายุควรจะศึกษาได้ บิดามารดาได้นำไปฝากเล่าเรียนหนังสือไทยที่วัดไผ่ล้อม จังหวัดตราด ซึ่งเป็นวัดใกล้บ้าน โดยมอบถวายให้เป็นศิษย์ของพระอาจารย์แจ้ง จนฺทสร (พระอาจารย์แจ้งรูปนี้ ภายหลังต่อมาได้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม และเจ้าคณะจังหวัดตราด ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะ ที่ พระวิมลเมธาจารย์ ญาณคณานุรักษ์ มรณภาพเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๙) พระอาจารย์แจ้งมีความรู้ภาษาไทยแตกฉาน ซึ่งนับว่าเป็นผู้ได้รับการศึกษาเป็นอย่างดีผู้หนึ่งในสมัยนั้น และบิดาได้จ้างครูจีนมาสอนหนังสือจีนให้ท่านอีกที่บ้าน เพราะเห็นว่า เป็นวิชาจำเป็นที่ต้องเรียนรู้ด้วยเพื่อประโยชน์เกี่ยวกับงานอาชีพค้าขายต่อไป

(๔)

เมื่อพระกัณโฑ รัตนกุล ยังอยู่ในวัยเป็นเด็กมีอายุประมาณ ๑๔-๑๕ ปี บิตามารดาเดินทางไปเยี่ยมญาติและเคารพสถานที่บรรพบุรุษของบรรพบุรุษที่ประเทศจีน ได้นำท่านไปด้วย เพราะท่านเป็นบุตรชายเพียงคนเดียวของบิตามารดา และเนื่องจากเป็นทางไกลการเดินทางไป-กลับลำบากไม่สะดวก เมื่อไปถึงประเทศจีนแล้ว บิตามารดาจึงพักอยู่กับญาติที่ประเทศจีนเป็นเวลานานถึง ๒ ปี ระหว่างนั้นบิดาได้ให้ท่านเรียนภาษาจีนและวิชาอื่น ๆ มีวิชาลูกคิดเป็นต้น เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ท่านจึงมีความรู้ อ่าน ฟุค และเขียนภาษาจีนได้ดี ตลอดจนใช้ลูกคิดแคล้วคล่อง เมื่อกลับจากประเทศจีนแล้วได้อยู่ช่วยบิตามารดาประกอบอาชีพค้าขายที่บ้านในตลาดเมืองตราดตามเดิม

ครั้นปี พ.ศ. ๒๔๔๙ บิตามารดาได้จัดการส่งขอนางสาวทองอยู่บุตรี นายภู นางส้ม ซึ่งประกอบการค้าอยู่ที่ใกล้ท่าน้ำวัดสัมพันธวงศ์ (วัดเกาะ) พระนคร เพื่อแต่งงานกับท่าน และได้ประกอบพิธีมงคลสมรสที่บ้านฝ่ายหญิง หลังจากแต่งงานแล้ว ท่านได้อยู่ที่บ้านภรรยาช่วยผู้ใหญ่ฝ่ายภรรยาค้าขายประมาณ ๖-๗ ปี จึงได้แยกครอบครัวออกมาประกอบอาชีพค้าขายส่วนตัว โดยตั้งร้านอยู่หน้าวัดสัมพันธวงศ์ ปลายถนนสำเพ็ง

ระยะแรกที่ตั้งตัวโดยประกอบอาชีพค้าขาย และเป็นผู้นำของครอบครัว ท่านต้องเหน็ดเหนื่อย ลำบาก และต้องต่อสู้โดยแก้อุปสรรคต่าง ๆ เกี่ยวกับการค้าตลอดเวลา ซึ่งนับว่าเป็นภาระอันหนัก แต่โชคที่ภรรยาของท่านเป็นหญิงที่มีความฉลาด ชยัน อดทน และเป็นกำลังใจแก่ท่านอย่างใกล้ชิด จึงช่วยเหลือผ่อนเบาภาระต่าง ๆ ของท่านได้อย่าง

(๕)

มาก งานการค้าของท่านนั้นนอกจากค้าขายสินค้าต่าง ๆ หน้ร้านแล้ว
ยังติดต่อกับรับส่งพัสดุ และรับจัดทำ จัดส่งสิ่งของต่าง ๆ ให้แก่
ทางราชการอีกด้วย ซึ่งสมัยนั้นหน่วยราชการมีกองพัสดุแห่งชาติเป็นศูนย์
รวมในการออกไปส่งจัดซื้อสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ให้หน่วยงานราชการ
เพียงหน่วยเดียว ไม่ได้มีแผนกหรือกองจัดหา จัดซื้อประจำกรม กระทรวง
เป็นอิสระเหมือนอย่างปัจจุบันนี้ ฉะนั้น ท่านจึงต้องไปติดต่อกับตาม
สถานที่ราชการและอื่น ๆ ตั้งแต่เช้าและต้องนำสิ่งของที่รับไปส่งซื้อจาก
ทางราชการไปส่งตามหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งจังหวัดพระนครและจังหวัด
ธนบุรี กว่าจะเสร็จงานกลับถึงบ้านก็เย็นมากหรือมืดค่ำกลางทาง แต่เป็น
งานที่สุจริต มีรายได้เลี้ยงครอบครัวให้มีความสุขได้ ท่านจึงยอมเหน็ด
เหนื่อยและยอมลำบาก ดำเนินการค้าขายเช่นนี้เป็นประจำตลอดระยะเวลา
เวลาที่ยังเป็นฆราวาส และปรากฏว่าท่านเป็นผู้ที่รู้จักรักษาตัวที่มีพละนา
มยดี เมื่อท่านยังเป็นฆราวาสอยู่ไม่เคยเจ็บป่วยหนักหนาถึงขนาดล้ม
หมอนนอนเสื่อหรือต้องเข้ารับการรักษาพยาบาลจากโรงพยาบาลเลย จึง
ประกอบกิจการค้าเป็นปกติและมีความสุขในครอบครัวตลอดมา

ชีวิตในครอบครัวของท่านเป็นเรื่องที่น่าภาคภูมิใจอย่างมาก
เพราะนับตั้งแต่ท่านแต่งงานมา ท่านและภรรยามีความซื่อสัตย์ รักและ
เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี ไม่เคยมีเรื่องกระทบกระทั่งหรือ
ถึงกับมีปากมีเสียงโต้เถียงกันเลยแม้แต่ครั้งเดียว การครองเรือนของท่าน
และภรรยามีบุตร-ธิดา รวม ๖ คน คือ :-

(๖)

๑. นายหาญ รินทกุล
๒. นางสร้อย เทาลานนท์
๓. นางสาวเสงี่ยม รินทกุล (ถึงแก่กรรมเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒)
๔. เรืออากาศโทปฏิพล รินทกุล (ถึงแก่กรรมขณะปฏิบัติหน้าที่ราชการเมื่อพ.ศ. ๒๔๘๔)
๕. ทร. พัฒพงศ์ รินทกุล
๖. นาวาเอกชรินทร์ รินทกุล

ครั้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๔ ความวิปโยคอย่างใหญ่หลวงบังเกิดขึ้นแก่ครอบครัวเพราะ ภรรยาของท่านได้ถึงแก่กรรม โดยอุบัติเหตุทุกคนยังมีอายุน้อยและยังต้องการความปกป้องเลี้ยงดูจากมารดาอย่างใกล้ชิด ขณะนั้นท่านมีอายุเพียง ๓๗ ปีอยู่ในวัยที่พอจะหาความสุขส่วนตัวได้อีก แม้จะไม่ใช่ว่าเป็นผู้ที่มั่งคั่งร่ำรวยนัก ถิ่นนับว่าเป็นผู้มีฐานะพอกิน พอใช้ไม่น้อยหน้ากว่าผู้อื่นอีกมาก แต่ด้วยความรักและห่วงบุตรธิดาว่าจะลำบาก และอาจต้องถูกรังแกทางร่างกายและจิตใจจากมารดาเลี้ยงท่านจึงสละใจอยู่เป็นพ่อหม้าย ยอมลำบากเลี้ยงดูบุตรธิดาโดยลำพัง ทำหน้าที่เป็นทั้งพ่อและทั้งแม่ของลูกทุกคน ทำให้บุตรธิดามีความอบอุ่นใจและมองเห็นคุณธรรมอันสูงส่งคือ เมตตา กรุณา อันเป็นพรหมวิหารธรรมซึ่งมีประจำใจท่านอย่างแท้จริง

ถึงแม้ท่านจะมีภาระในเรื่องของครอบครัวจนยากที่จะมีเวลาวางกิตตาม แต่ก็มีไต่ละเลยเรื่องสังคมระหว่างเพื่อนฝูง เนื่องจากท่านเป็นผู้มีนิสัยซื่อสัตย์ อารีอารอบ ชอบช่วยเหลือผู้อื่น และในกิจการอัน

(๗)

เป็นส่วนรวมของหมู่คณะไม่คุดาย ท่านเป็นสมาชิกสโมสรสามัคคีจีนสยาม (ซึ่งต่อมารวมเป็นสโมสรสหมิตร) และได้รับเลือกเป็นกรรมการติดต่อกัน มาแทบทุกปีเป็นเวลาจนถึง ๒๑ ปี ทุกครั้งที่ทีมงานของสโมสรท่านได้มีส่วนช่วยเหลืออย่างเข้มแข็งตามที่ได้รับมอบหมายไม่เคยบกพร่องในหน้าที่เลย ชีวิตสังคมของท่านในสโมสร คือการพบปะสังสรรค์กับเพื่อนฝูง กิน ดื่ม และสนุกสนานกับการเล่นบิลเลียด แต่ละวันไม่ตะตองอย่างเด็ดขาดเรื่องการพนันเอาเงินเอาทองกันทุกชนิด

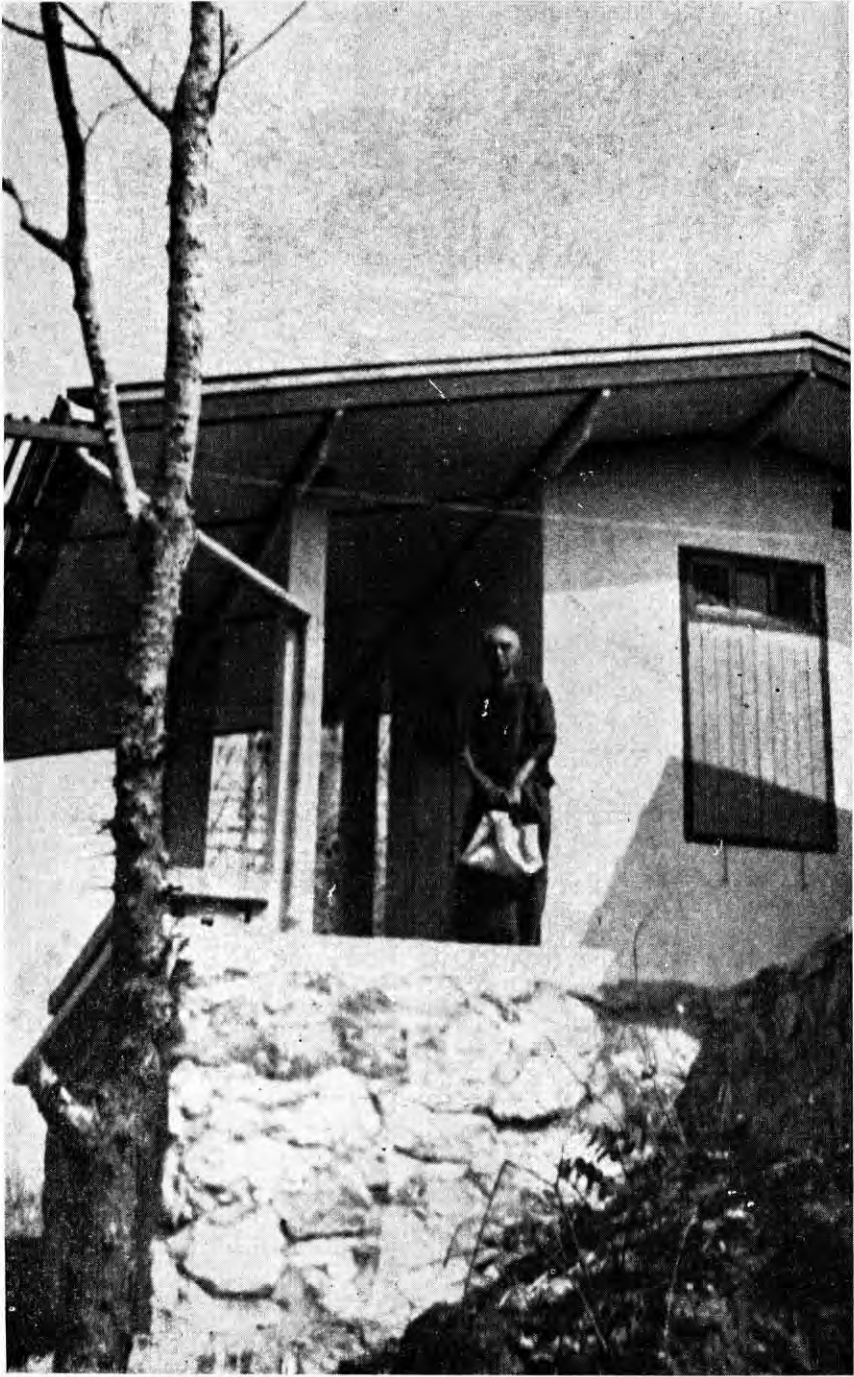
ท่านได้ห่างเหินจากสโมสรและชีวิตสังคมเดิมเมื่อระยะแรกของมหาสงครามโลกครั้งที่ ๒ เพราะท่านมีอายุพ้นมัชฌิมวัยแล้ว และต้องอพยพไปพักอาศัยอยู่ ณ สถานที่อันปลอดภัยต่างจังหวัด

แม้ว่าตัวท่านเองจะศึกษาเล่าเรียนไม่มากนัก แต่ท่านเล็งเห็นคุณค่าและความสำคัญของการศึกษาและหวังให้บุตรธิดามีอนาคตเจริญก้าวหน้า ท่านจึงได้กวัดขั้น และส่งเสริมให้บุตรธิดาทุกคนได้รับการศึกษาอย่างดีที่สุด และพยายามอบรมบ่มนิสัยบุตรธิดาทุกคนให้มุ่งหวังความเจริญประพฤติกแต่ความดี ในเวลาว่างตอนหัวค่ำหรือขณะกำลังรับประทานอาหารพร้อมกันระหว่างพ่อลูกท่านชอบสนทนากับลูกทุกคน และมักสอนให้ลูกทุกคนขยันหมั่นเพียรมีความมานะอดทน มีน้ำใจซื่อสัตย์และยึดมั่นในความกตัญญูแก่เวทียี่ ให้รู้จักประหยัดโดยรู้คุณค่าของเงิน ตลอดจนให้ตั้งใจคิดถึงความก้าวหน้าในอนาคต พร้อมทั้งได้ยกตัวอย่างบุคคลที่สำคัญหรือชีวประวัติของบุคคลบางคนที่ประสบความสำเร็จด้วยการสร้างตนเองโดยมีความวิริยะอุตสาหะ เป็นตัวอย่างเพื่อให้ลูกได้จดจำ บางครั้งท่านก็ลอกคำโคลง คำสุภาษิต และคติพจน์ที่ท่านจำมาจากหนังสือต่าง ๆ

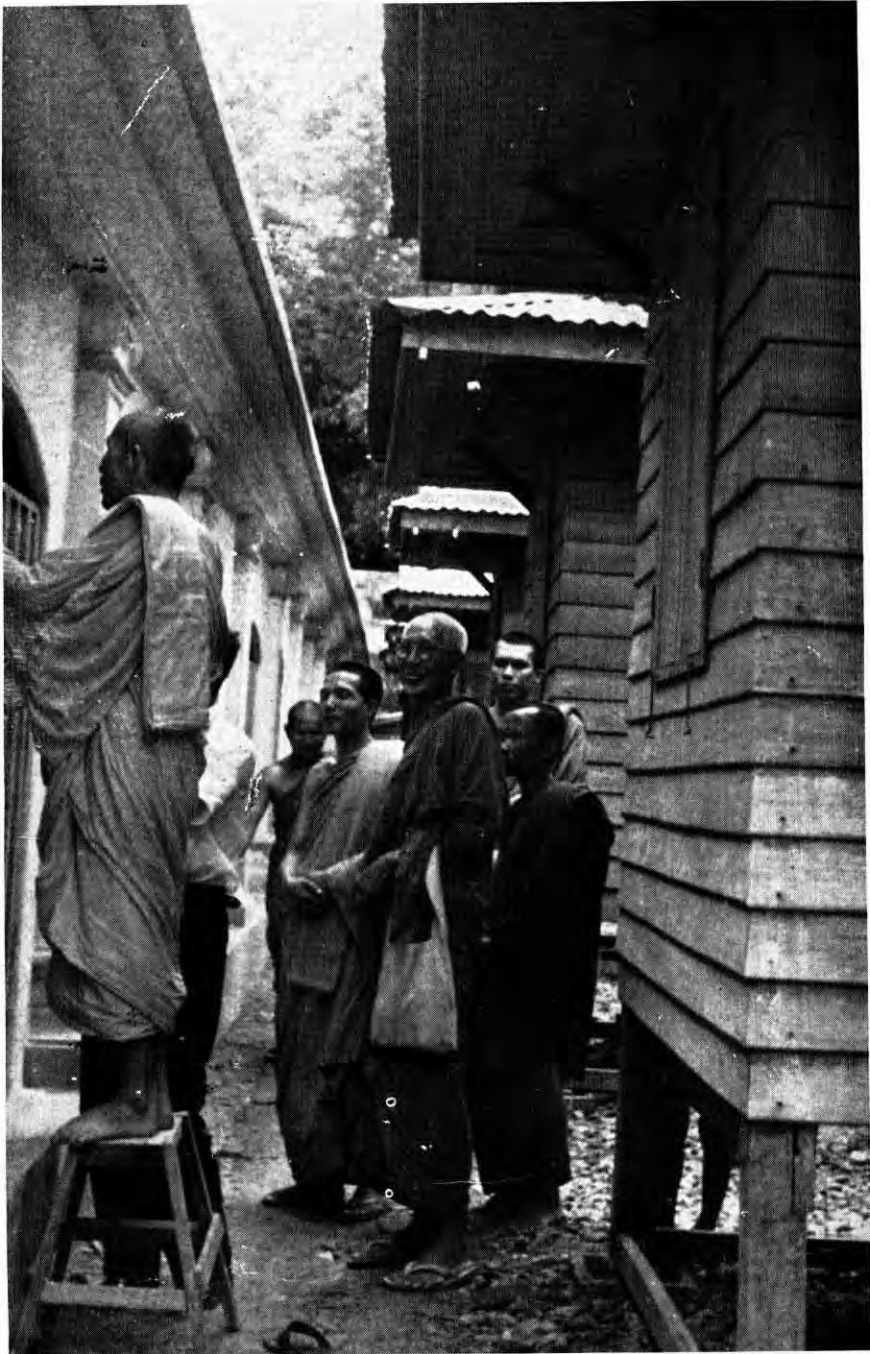
(๘)

แล้วเขียนเป็นตัวหนังสือตัวโต ๆ ตัดบีบไว้ในที่ ๆ ลุกจะพืงเห็นโดยง่าย เพื่อให้ลูก ๆ ทุกคนได้อ่าน ได้ผ่านตาเป็นการตักเตือนและสอนใจตนเอง ระหว่างที่ลูก ๆ ยังศึกษา ท่านได้พยายามให้กำลังใจ ด้วยปลุกปลอบให้ ลูกทุกคนอดทนต่อความลำบากและมีกำลังใจพากเพียรเพื่อให้บรรลุผลคือ สามารถสอบให้สำเร็จชั้นสูงสุดของการศึกษาให้ได้ทุกคน บางครั้งใกล้ เวลาที่จะสอบได้ ลูก ๆ ต้องนอนตึก ตื่นแต่ก่อนสว่าง เพื่อทบทวนท่อง และดูตำราเรียน ท่านก็สู้อุตส่าห์อดนอนกับลูก ตื่นก่อนลูกเพื่อทำอาหาร และขงเครื่องต้มด้วยตนเองให้ลูกได้กินได้ดื่ม ลูกจะได้ท่องบ่นคูนหนังสือ เรียนโดยสะดวกและอบอุ่นใจโดยมีพ่ออยู่กับลูกด้วยใกล้ ๆ นับได้ว่าท่าน เป็น “พ่อ” ที่ประเสริฐของลูกทุกคนอย่างแท้จริง

เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๘ ท่านมีอายุได้ ๕๘ ปีและยังเป็นระยะมหา สงครามโลกครั้งที่ ๒ อยู่ บุตรีตาทุกคนของท่านต่างศึกษาเล่าเรียนสำเร็จ แล้ว และแยกออกไปมีครอบครัวบ้างไปศึกษาต่อที่ต่างประเทศบ้าง และ บางคนก็เข้าศึกษาในโรงเรียนประจำ ท่านจึงเกิดความว่าเหวและได้หยุด พักการค้าขายโดยหลบภัยสงครามไปพักอยู่บ้านเดิมที่จังหวัดตราด การ กลับบ้านเดิมครั้งนั้นมีเวลาพักนาน จึงได้พบปะกับญาติพี่น้องและเพื่อน สนิทมิตรสหายเก่าแก่หลายคน กับได้มีโอกาสไปนมัสการท่านเจ้าคุณพระ- วิมลเมธาจารย์ (แจ้ง จันทสร) วัดไผ่ล้อม ซึ่งเป็นพระอาจารย์ดั้งเดิมที่ เคยสอนหนังสือไทยสมัยเมื่อท่านยังเป็นเด็กอยู่ เมื่อได้พบได้สนทนากับ ท่านเจ้าคุณอาจารย์บ่อยครั้งก็ได้รับความรู้ทางธรรมและมีความรู้สึกสงบใจ ทำให้มีความสุขทุกครั้ง ประกอบกับท่านไม่เคยอุปสมบทมาก่อน และ หมกมเกาะในเรื่องครอบครัวบุตรีตาแล้ว จึงมีความศรัทธาเลื่อมใสตกลง

พระกั๊วฉวน รินทุกล ถ่ายทักุฎุ๊กัฒมัญฉ้วน วัฏฉรรมนนัฎตร ฉลบุร
ฉงท่านบรึฉาคสร้างกุฎุ๊กุหล่งฉึ

พระธรรมสิริราช เจ้าคณะจังหวัดนครปฐม ทำพิธีเปิดกุฎ
กัมมัฏฐานที่พระแก้ววาน รินทกุล สร้างไว้ ณ วัดพระปฐมเจดีย์
นครปฐม พ.ศ. ๒๕๐๑

(๕)

ใจขออุปสมบท ณ วัดไผ่ล้อม จังหวัดตราด โดยท่านเจ้าคุณพระวิมลเมธ-
จารย์ (แจ้ง จนฺทสร) เป็นพระอุปัชฌาย์ ได้รับฉายาว่า “อานนฺโท”
เมื่ออุปสมบทแล้ว ได้พักจำพรรษาอยู่ที่วัดไผ่ล้อมก่อนเพื่อปฏิบัติพระ-
อุปัชฌาย์อาจารย์และศึกษาพระธรรมวินัยอันเป็นกิจวัตรคัมภีร์ของนวกภิกษุ แต่
เดิมนั้นผู้เข้าใจว่าท่านคงอุปสมบทได้เพียงหนึ่งพรรษาตามธรรมเนียม เพราะ
ท่านเป็นฆราวาสมานานและมีบุตรธิดาหลายคน คงจะอุปสมบทอยู่ได้ไม่
นานด้วยปรารถนาารสความสุขตามเยี่ยงฆราวาสวิสัยและความห่วงบุตรธิดา
แต่หลังจากอุปสมบทแล้วท่านกลับได้รับความสุขจากเพศบรรพชิตเพราะ
บังเกิดความสุขและความเยือกเย็นใจจากพระธรรมซึ่งไม่เคยได้รับความ
สงบสุขเช่นนั้นมาก่อนเลยเมื่อครั้งเป็นฆราวาส ทั้งหม่อมการะสน์กังวลใน
เรื่องบุตรธิดาและทรัพย์สินแล้ว โดยท่านได้แบ่งทรัพย์สินมรดกให้แก่บุตร
ธิดาทุกคนโดยยุติธรรม ฉะนั้น เมื่ออุปสมบทแล้วท่านจึงบำเพ็ญสมณ
ปฏิบัติและอุทิศส่วนกุศลแก่ญาติชนและวิสาสิกชนทั้งหลายโดยสม่ำเสมอ

เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๒ หลังจากที่ท่านอุปสมบทได้ครบ ๕ พรรษา
แล้ว บุตรธิดาซึ่งส่วนใหญ่ตั้งหลักฐานอยู่ที่กรุงเทพฯ ได้อ้อนวอนรบ
เร้าขอให้ท่านย้ายสำนักจากวัดไผ่ล้อม จังหวัดตราด มาจำพรรษาอยู่ที่
กรุงเทพฯ โดยอ้างเหตุผลว่าเพื่อจะได้มีโอกาสปฏิบัติภาระสนองพระคุณท่าน
บ้างตามหน้าที่โดยสะดวกท่านจึงจำต้องยอมอนุโลมตาม โดยได้ย้ายมาพัก
จำพรรษาอยู่ ณ วัดปฐมคงคา พระนคร ในความปกครองของท่าน
เจ้าคุณพระเทพปริยัติตลอดมา และต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๖ ท่านได้กลับไป
ไปเยี่ยมพระอุปัชฌาย์อาจารย์ ณ สำนักเดิม ได้จัดการอัญเชิญศพโยมบุ
โยมย่า และโยมบิดามารดาของท่าน ซึ่งบรรจุขวงห้อยเก็บไว้ตามประเพณี
ออกจัดการบำเพ็ญกุศลฌาปนกิจจนเป็นที่เรียบร้อย เพราะหวังว่าต่อไป

หากทายาทละเลยไม่เช่นนั้นไว้ และปล่อยให้เป็นที่ไปตามยถากรรมจะเป็นที่น่าสังเวชใจ

ในระยะเวลาที่ท่านได้พักจำพรรษาอยู่ที่วัดปทุมคงคานี้ และยังแข็งแรงอยู่ท่านได้ไปศึกษาและปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานที่สำนักวัดมหาธาตุบ้าง วัดอื่น ๆ บ้างเป็นประจำ ได้รู้จักคุ้นเคยและได้รับความเมตตาจากพระเถรานุเถระทั้งหลาย โดยพระเถรานุเถระนั้น ๆ พอใจในความสะอาด ความสำรวม ความตั้งใจศึกษาปฏิบัติ และความสงบเสงี่ยมถ่อมตัวของท่าน ส่วนจุดปัจจัยที่ส่วนใหญ่บุตรธิดาทวายเพื่อท่านพิจารณาสิ่งให้สอยตามปรารภณา ท่านได้บริจาคเป็นกุศลสาธารณะและบำรุงพระศาสนา อาทิ บริจาคบำรุงสถานภาษาไทย บำรุงโรงพยาบาลสงฆ์ สร้างกุฏิสำนักวิปัสสนาวัดต่าง ๆ หลายแห่ง บำรุงวัดหลายวัดมีหลักฐานปรากฏจากสมุดบันทึกที่ท่านได้จดบันทึกไว้ตั้งแต่อุปสมบทมาจนถึง พ.ศ. ๒๕๐๕ ได้บริจาคถึง ๕๑ รายการ ส่วนที่บริจาคเป็นรายย่อยท่านมิได้จดบันทึกไว้ แต่ก็มีหลักฐานปรากฏโดยมีใบตอบรับบริจาคบ้าง ใบตอบอนุโมทนาบ้าง มากมายด้วยกัน

นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๕ เป็นต้นมา ท่านเริ่มอาพาธเป็นครั้งคราวโดยมีอาการเหนื่อยเท้าบวมบ่อย ๆ และสุขภาพท่านเริ่มทรุดโทรมลง หมอสุมนา ไกรกาญจน์ ได้ดูแลและถวายเป็นการรักษาท่านอย่างใกล้ชิด จนปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ท่านอาพาธมีอาการหนักมากจนต้องประคองนำส่งไปรับการบำบัดโรคที่โรงพยาบาลสงฆ์ ได้รับความร่วมมือจากแพทย์พยาบาล และเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลสงฆ์กรุณาถวายเป็นการรักษาอย่างดีที่สุด ทำให้ทุเลาจากอาพาธและออกจากโรงพยาบาลได้ แต่เนื่องจากท่านเป็นพระมีอายุมาก ฉันทอาหารได้น้อย มีเวลาฉันโดยจำกัด ฉะนั้น

(๑๑)

สุขภาพของท่านจึงทรุดโทรมลงอย่างมาก เริ่มหลงลืมและอ่อนเพลียไม่
แข็งแรง บุตรีตาได้เคยขอร้องขอให้ท่านลาสิกขาบทเป็นฆราวาสเพื่อบุตร
ธิดาจะได้ดูแลปฏิบัติได้ใกล้ชิดและเพื่อประโยชน์บำรุงสุขภาพของท่านเอง
ด้วย แต่ท่านได้ปฏิเสธไม่ยอมลาสิกขาบท และแสดงความตั้งใจอย่างเด็ด
เดี่ยวว่าจะมีชีวิตอยู่ในเพศบรรพชิตและขอยอมตายในผ้ากาสาวพัสตร์
บุตรีตาจึงต้องยอมตามใจไม่กล้าขัดศรัทธาของท่าน

ต่อมาปลายปี พ.ศ. ๒๕๑๐ ท่านเกิดอาพาธมีอาการอ่อนเพลีย
มากจนช่วยตนเองไม่ได้เลย ตัวร้อน เท้าบวม มีเสมหะมาก จึงต้องส่ง
ท่านเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลสงฆ์อีก และก็ได้รับการช่วยเหลือ
จากแพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลสงฆ์เป็นอย่างดีเช่นเคย
นอกจากนั้นเจ้าประคุณสมเด็จพระวันรัต วัดพระเชตุพน ฯ พระนคร ใน
ฐานะประธานคณะกรรมการสงฆ์โรงพยาบาลสงฆ์ก็ได้เมตตาฝากฝังเป็น
พิเศษ เพื่อให้ท่านผาสุกและสะดวกเท่าที่ควรและกรุณาติดตามถามอาการ
อาพาธของท่านเนื่อง ๆ แต่อาการอาพาธของท่านทรงตัวไม่ทุเลาลงมัก
มีอาการอ่อนเพลียเป็นประจำ บุตรีตาได้ไปเยี่ยมถวายเป็นการปฏิบัติท่าน
ทุกวัน อาการคงทรงอยู่เช่นนี้ตลอดมาแต่ไม่มีอาการทรุดที่น่าวิตกกว่านี้
จนถึงวันจันทร์ที่ ๒๒ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๑ ตอนเช้าเวลานั้นแต่ท่าน
ยังจำวัดอยู่ ศิษย์เฝ้าใช้ซึ่งอยู่ประจำปฏิบัติท่านได้ปลุกท่านเพื่อถวาย
ภัตตาหารเช้า ท่านบอกศิษย์ว่าอยากนอนต่อยังไม่ฉัน แต่ศิษย์สังเกตเห็น
ว่าใบหน้าท่านซีดลงมาก จึงรีบไปตามพยาบาลและแพทย์เวรมาดูอาการ
แพทย์ได้รับมาทำการพยาบาลรักษาโดยด่วน แต่สุดท้ายก็ช่วยต่ออายุท่าน
ออกไปได้อีก ท่านมรณภาพอย่างสงบเมื่อเวลา ๐๗.๔๕ น. ของวันนั้น

(๑๒)

เหมือนนอนหลับไปเฉย ๆ ปรากฏจากอาการที่ส่อว่าเจ็บปวดหรือทรมานทรมาย
โต ๆ เลยต่อหน้าบุตรีตาผู้เผ่าคอยปฏิบัติท่าน สิริรวมอายุได้ ๘๐ ปีเศษ
และอุปสมบทได้รวม ๒๔ พรรษา

พระกัณวาน รินทกุล เมื่อยังเป็นฆราวาสท่านปฏิบัติหน้าที่อันดี
เลิศตามหน้าที่ นับตั้งแต่เป็นบุตรที่ดีของบิดามารดา มีความกตัญญูกต-
เวทิต่อท่านผู้เป็นบุรพการีชน เป็นสามีที่ดีของภรรยา เป็นบิดาที่ดีของบุตร
ธิดา เป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อน เมื่ออุปสมบทก็เป็นสมณะที่สงบ มุ่งปฏิบัติ
ดีปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย บำเพ็ญทานมัยด้วยการบริจาคจตุปัจจัยที่
ได้โดยชอบธรรมบำรุงพระพุทธศาสนาและสาธารณกุศล และหมายมุ่ง
ความสงบสุขอันเป็นอมตสุขอย่างแท้จริง แม้ร่างกายของท่านจะแตกดับ
สิ้นไปตามลักษณะธรรมชาติของสังขาร แต่คุณความดีของท่านยังปรากฏใน
ความทรงจำของผู้ที่หยั่งรู้ธรรมาศัยของท่านต่อไปอีกชั่วกาลนาน.

รูปี ชีรติ มจฺจนัน นามโคตฺตํ น ชีรติ

รูปร่างกายเท่านั้นที่ย่อยยับไป

แต่ชื่อเสียง (คุณความดี) หาย่อยยับตามไปด้วยไม่.

ระลึกถึง

พระกัณฺวาน รินทกุล

(ถัดจากลายมือเขียนของสมเด็จพระวันรัต)

รู้จักพระกัณฺวาน รินทกุลเป็นเวลา ๑๐ กว่าปีแล้ว แรกเริ่มรู้จักแต่ชื่อ เพราะปรากฏเป็นผู้บริจาคกับปิยภักดิ์ ตั้งเป็นทุนโรงพยาบาลสงฆ์ ชื่อทุน “พระกัณฺวาน รินทกุล” และต่อมาได้บริจาคเพิ่มเติมทุนนี้เนื่อง ๆ จนเป็นทุนก้อนใหญ่ เกิดดอกผลใช้จ่ายอุปถัมภ์พระภิกษุสามเณรอาพาธโรงพยาบาลสงฆ์เป็นประจำปี ครั้นต่อมาได้พบได้สนทนากัน รู้สึกพอใจใน อริยาศัยเพราะสุภาพ นุ่มนวล มีความสำรวมเรียบร้อย และเมื่อนิเทศนมกันขึ้น จึงสังเกตเห็นว่า พระกัณฺวานรูปนี้ มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส มีอินทรีย์สงบระงับ บวชเพื่อมุ่งศึกษาและปฏิบัติเป็นที่ตั้ง มีความเสียสละอย่างตั้งยิ่ง เสียสละได้ทั้งวัตถุภายนอกเพื่อบุญกุศล และยังกล้าเสียสละความสุขเฉพาะหน้าของคนอีกด้วยเพราะฐานะเดิมของท่าน เพราะฐานะของบุตรธิดา เป็นบักแผ่นมันคง พอที่ท่านจะหาความสุขด้วยเพศภฤหัสถ์ได้สะดวก แต่ก็ยอมเสียสละสุขวัตถุนั้นเสีย โดยถือเพศบรรพชิต ตั้งแต่หมดภาระในเรื่องการเลี้ยงดูและให้อานาคตแก่บุตรธิดาแล้วและได้อยู่ตลอดมาจนมรณ ภาพด้วยความสงบในผ้ากาสาวพัสตร์ นับว่าเป็นผู้ที่ควรได้รับการสรรเสริญจากวิญญูชนทั่วไปว่า “เป็นผู้มาดี อยู่ดี ไปได้”

ขอกุศลที่คณะเจ้าภาพร่วมบำเพ็ญนี้ จงส่งผลให้พระกัณฺวาน รินทกุล ประสพสุขประโยชน์ สมควรแก่คติวิสัย.

สมเด็จพระวันรัต

วัดพระเชตุพน

๑ กันยายน ๒๕๑๑

ไว้อาลัยแด่หลวงพ่อกังวาน อานนโท

หลวงพ่อกังวาน อานนโท เป็นพระภิกษุที่ข้าพเจ้าเคารพนับถือในคุณธรรมอย่างสูงองค์หนึ่ง คุณธรรมของท่านคืออย่างไรข้าพเจ้าจึงเคารพนับถือ ขอถือโอกาสชี้แจงโดยย่อดังนี้

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ ข้าพเจ้าเริ่มตั้งสำนักวิปัสสนาสวนปวีเวการามที่อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี ในพื้นที่ประมาณ ๘๐ ไร่ แล้วโฆษณาให้ท่านผู้สนใจได้ทราบ ใครจะปฏิบัติธรรม หรือใครจะบำรุงบริจาคนั้นแล้วแต่อัธยาศัย

หลวงพ่อกังวานท่านทราบข่าวนี้จากไหนไม่แน่ ท่านอุทิศส่าห์เดินไปค้นหาบ้านข้าพเจ้าซึ่งอยู่ในตรอกโรงเรียนพุฒิจึง ถนนสี่พระยา ตามเรื่องแล้ว ท่านจะใช้เด็กหรือโทรศัพท์ให้ข้าพเจ้าไปหากก็ได้ ท่านได้บริจาคจตุปัจจัยบ้าง สิ่งของอื่น ๆ บ้าง ด้วยศรัทธาสูงด้วยดีเสมอมาเกือบจะพูดได้ว่า ถ้าท่านทราบว่าข้าพเจ้าบำเพ็ญกุศลใด ๆ ท่านทราบแล้วไม่เคยเพิกเฉย ถ้าพูดถึงหลักธรรมก็ว่าในอดีตชาติ ต้องเคยร่วมกุศลกันมา จึงมีอุกมการตรงกันในชาตินี้อีก ไม่แต่เท่านั้น ท่านเคยร่วมเดินทางไปตั้งสวนปวีเวการาม ท่านผู้ใดเห็นสังขารร่างกายวิยสราของท่านแล้ว อาจมีใจห้วงโยนานาประการ แต่ตรงกันข้าม ตัวของท่านไม่มีอะไรจะเป็นที่น่าวิตก

เป็นบุญของข้าพเจ้าที่พบบุคคลที่มีคุณธรรมของสัตบุรุษหรืออาจเป็นอริยบุคคล พอกราบไหว้บูชาได้ ไม่ใช่ที่ท่านทำบุญให้แล้วก็เขียรอ

(๑๖)

ปฏิบัติอื่น ๆ ก็ดีด้วยประการทั้งปวง ข้าพเจ้า (เมื่อเป็นฆราวาส) ถ้ามีเวลาว่างเคยไปเยี่ยมเยียนท่าน เพื่อปรารภธรรมซึ่งกันและกัน ในปีพ.ศ. ๒๕๐๓ (วันเดือนปีจำไม่ได้) เมื่อสร้างธรรมศาลาประจำสวนปวิเวการามเสร็จ ไม่มีพระพุทธรูปไว้บูชา ได้มองดูหลายวัดคราวไปรักษาวัดโบสถ์หายาก เผอิญไปพบที่ในวิหารวัดป่าทุมคงคาหลายองค์ เห็นว่าพอนำไปเป็นพระบูชาได้ ข้าพเจ้าไม่คุ้นเคยกับท่านเจ้าอาวาส ได้ปรารภกับหลวงพ่อกังวาน ท่านรับอาสาด้วยความเต็มใจทันที โดยทำตามระเบียบของสงฆ์ ต้องผาติกรรม สวนปวิเวการามจึงมีพระพุทธรูปไว้บูชาประจำสวนปวิเวการามอยู่ทุกวันนี้

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๖ ข้าพเจ้าตั้งมูลนิธิชื่อ “ส่งเสริมวิปัสสนา” สะสมทุนใช้ดอกผลช่วยสำนักวิปัสสนาที่เคือคร้อนท์ทั่ว ๆ ไป หลวงพ่อกังวาน ท่านทราบ ท่านบริจาคบัจจัยให้เป็นทุนคนแรก ๕๐๐ บาท ทุนของมูลนิธิได้เจริญเป็นลำดับมาจนบัดนี้มีทุนไม่น้อยกว่าหนึ่งแสนบาท

วันหนึ่ง อ่านข่าวพบว่าท่านได้ถึงแก่กรรมรณภาพเสียแล้ว ถ้าข้าพเจ้าเป็นฆราวาสเช่นแต่ก่อน ต้องไปกราบศพท่านอย่างแน่นนอน แต่อยู่ในสมณเพศและไม่ค่อยอยู่ประจำที่อย่างพระทั่ว ๆ ไป จึงได้แต่สวดมนต์ภาวนาอุทิศส่วนกุศลตามคติพุทธศาสนาถวายแต่หลวงพ่อกีที่เคารพนับถือตลอดมา เมื่อท่านมีชีวิตอยู่เคยเล่าให้ฟังว่าทนายท่างานอยู่บริษัทปูนซิเมนต์ไทยจำกัด บางชื่อ พระนคร จึงแจ้งไปว่าถ้าจะทำการฌาปนกิจเมื่อใด กรุณาแจ้งให้ทราบด้วย จะได้มากราบเป็นครั้งสุดท้าย

ท่านผู้สูงอายุทั้งหลาย ท่านมีความเป็นอยู่อย่างปกติท่านย่อมพบความชราพยาธิเข้าเบียดเบียนมากขึ้นตามลำดับ เมื่อมาเปรียบเทียบกับหลวงพ่อกังวานซึ่งท่านมีอายุวัยชรายิ่งกว่าท่านบางคนหรือยิ่งกว่าข้าพเจ้า

(๑๗)

ยังยอมรับปฏิบัติธรรมวินัย โดยเข้าอุปสมบทเป็นคาสนทายาท จะต้องมี
น้ำอ้นน้ำหน่อกเพียงไหน และยังเข้าปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานต้องสังวร
อินทรีย์ทุกอริยาบถเพิ่มขึ้นอีก

หลวงพ่อกังวาน อานนุโธ ท่านแก่เฉพาะสังขารร่างกายอันเป็น
กะพ่ายนอกเท่านั้น แต่จิตใจของท่านไม่เสื่อมโทรมไปตามวัย แสง
ธรรมสมควรแก่ธรรมหลายแห่งหลายสำนักซึ่งเคยเข้าปฏิบัติวิปัสสนาที่วัด
มหาธาตุและที่วัดพระปฐมเจดีย์เป็นต้น ยากที่คนอื่นจะทำได้

ความตายไม่มีใครหนีพ้น อวัยวะร่างกายอันตรธานไปเท่านั้น
คุณธรรมความดีของท่านยังอยู่ ท่านไม่มีความประมาทในการบำเพ็ญกุศล
และปฏิบัติธรรม ตามพุทธภาษิตว่า อปฺปมาโท อมคฺ ิ ปทํ คือความไม่
ประมาทเป็นบทแห่งความไม่ตาย ท่านมาสว่างและกลับไปสว่าง มีสุคติภพ
เป็นที่หวัง ท่านจะปฏิบัติได้สูงเพียงใดยากที่จะทราบ นอกจากตัวของ
ท่านเอง เหตุปัจจัยที่ท่านสั่งสมในปัจจุบันชาติทำไว้ดี ผลอันควรบังเกิด
จะไปไหนเสีย ขอท่านสาธุชนพึงยึดถือเป็นตัวอย่างเป็นที่ระลึก คงจะไม่
เกินความจริงที่ข้าพเจ้ากล่าวแล้วนั้น

พระภิกษุपालโก

(อดีต ส.ส. ปราจีนบุรี)

คณะภุคฺฉิ วัดบวรนิเวศวิหาร พระนคร

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961115738

คำถาม - คำตอบ

เรื่อง วิปัสสนากรรมฐาน

พระราชสิทธิมุนี (โชดก ป. ๕)

วัดมหาธาตุ พระนคร

เรียบเรียง

คำอนุโมทนา

อาทิ สี่ลี้ ปตัญญา จ กลุยาณณจ มาตุกั
ปมฺหิ สพฺพสมฺมานิ ตสฺมา สี่ลี้ วิโสธเย ฯ

ศีลเป็นที่พึ่งเบื้องต้น เป็นมารดาของกัลยาณธรรมทั้งหลาย เป็น
ประมุขของธรรมทั้งปวง เพราะฉะนั้น ทุก ๆ คนควรชำระศีลให้บริสุทธิ์ ฯ

ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ทั้ง ๓ นี้ ต้องอาศัยซึ่งกันและกัน จึง
จะยังพระพุทธศาสนาให้เจริญวัฒนาสถาพรต่อไปได้ตลอดกาลนาน

ปริยัติ ได้แก่การเรียนรู้พระวินัย พระสูตร พระอภิธรรม เพื่อ
น้อมนำไปปฏิบัติตาม

ปฏิบัติ ได้แก่การลงมือปฏิบัติตาม ศีล สมาธิ ปัญญา ที่ตนได้
ศึกษาเล่าเรียนมาแล้วนั้น

ปฏิเวธ ได้แก่การรู้แจ้งแทงตลอดทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ซึ่ง
เป็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา

ปริยัติ เปรียบเหมือนการได้มะพร้าวทั้งลูก

ปฏิบัติ เปรียบเหมือนการปอกเปลือกมะพร้าวออกจนถึงกะลา

ปฏิเวธ เปรียบเหมือนการเจาะกะลามะพร้าวจนถึงเนื้อใน แล้ว
บริโภคน้ำในของมะพร้าวนั้น

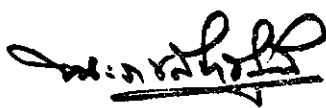
(๒๐)

ท่านสาธุชนพุทธบริษัทผู้ใญ่บุญทั้งหลาย สมควรอย่างยิ่งแล้วที่
พวกเราจะได้พากันหันหน้ามาพยายามเดินตามทางของสมเด็จพระ
บ้ำาเพื่อคุณธรรมทั้ง ๓ ประการนี้ ให้มีขึ้นในชั้นรัตนทานของตน ๆ จะได้
เกิดประโยชน์ โสคติผลสวัสดิมงคลให้เราได้ประสบพบแต่ความสุขความ
เจริญ พบแต่ความสุขกายสบายใจในที่ทุกสถาน ในกาลทุกเมื่อ ทั้งภพนี้
และภพหน้า

ดร. พัฒพงษ์ รินทกุล ได้มาติดต่อขออนุญาตพิมพ์หนังสือคำถาม
คำตอบเรื่องวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อแจกเป็นธรรมวิद्याทาน เนื่องใน
งานฌาปนกิจศพของหลวงพ่อกังวาน รินทกุล ผู้เป็นบิดาบังเกิดเกล้าของ
ตนและพี่น้อง ข้าพเจ้ามีความยินดีอนุญาตให้พิมพ์ได้ตามประสงค์พร้อม
ทั้งขออนุโมทนาสาธุการต่อมหากุศลเจตนาของท่านเจ้าภาพไว้ ณ ที่นี้

ขอกุศลกรรมทานมัยส่วนนี้ จงเป็นพลวบัจจยอันวยผลให้แก่
พระกังวาน รินทกุล ตามสมควรแก่คติวิสัยในสัมปรายภพนี้ ๆ ด้วยเทอญ.

ขออนุโมทนา

(พระราชดิทธิมุนี)

พระอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระ

ที่ปรึกษาหัวหน้าคณะพระธรรมทูตสายประเทศอังกฤษ

สำนักงานกลางกองการวิปัสสนาธุระ

วัดมหาธาตุ คณะ ๕ พระนคร

๗ พฤษภาคม ๒๕๑๑

คำถาม—คำตอบ

เรื่อง

วิปัสสนากรรมฐาน

ของ

พระราชสิทธิมนี (โชดก ป.๕)

พระอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระ

หัวหน้าคณะพระธรรมทูตสายประเทศอังกฤษ

ถาม. วิปัสสนา แปลและหมายความว่าอย่างไร ?

ตอบ. แปลว่า เห็นแจ้ง หมายความว่า เห็นปัจจุบัน เห็นรูปนาม เห็นพระไตรลักษณ์ และเห็น มรรคผล นิพพาน

ถาม. ธุระ คือหน้าที่อันสำคัญยิ่งในพระพุทธศาสนา ซึ่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้นั้นมีอยู่เท่าไร อะไรบ้าง ?

ตอบ. มีอยู่ ๒ อย่าง คือ คันถธุระ ๑ วิปัสสนาธุระ ๑ ยังมีพระบาลีรับรองไว้ว่า

“คณฺถธฺรํ วิปสฺสนาธุรํ เทวเขว ธฺรานิ ภิกฺขุ” ภิกษุ ธุระในพระศาสนานี้มีอยู่ ๒ อย่าง คือคันถธุระ ๑ วิปัสสนาธุระ ๑

อตุตฺตโน ปญฺเฑณานุรูปํ เอกํ วา เทว วา นิกายเ สกถํ วา ปน เตปฺภิกฺกํ พุทฺธวณฺํ อุกฺคณฺเหตฺวา ตสฺส ธรรณํ กถนํ วณฺณนฺติ อิทํ คณฺถธฺรํ นาม

การเรียนพระพุทธรูปหนึ่ง สองนิกาย หรือว่าจบทั้งพระไตรปิฎกแล้วจำได้ แสดงได้ บอกได้ ตามสมควรแก่ปัญญาของตน นี้ชื่อว่า คันถุระ

สลุลหุกวุตติโน ปน ปนุตเสนาสนาภีรตสฺส อตฺตภาเว ขยวํ ปรุจฺเจตฺวา สาทจฺจกิริยวเสน วิปสฺสนํ วฑฺฒเตตฺวา อรหตฺตคฺคหณนฺติ อิทํ วิปสฺสนาธฺรํ นาม

ส่วนการเริ่มตั้งความตื่นความเสื่อมไว้ในอรรถภาพแล้วเจริญวิปัสสนา ด้วยสามารถกระทำความเพียรเป็นไปติดต่อกัน จนได้บรรลุพระอรหัต ของภิกษุผู้มีความประพฤติปอน ๆ ยืนที่อยู่ในเสนาสนะอันสงัดนี้ชื่อว่าวิปัสสนาธรร

ถาม. เรื่องวิปัสสนานี้ มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกหรือไม่ ?

ตอบ. มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกมากมายหลายเล่ม เช่น ในมหาสติปัฏฐานสูตร ฌัมมจักกัปปวัตตนสูตร อนัตตลักขณสูตร อาทิตตปริยายสูตร เป็นต้น ว่าด้วยวิปัสสนาทั้งนั้น และในที่อื่นก็ยังมีอยู่อีกมาก จะยกมาพอเป็นตัวอย่าง เช่น ในพระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๐ หน้าที่ ๗๘ ว่า

วิปสฺสนา ภิกฺขเว ภาวิตา กิमतฺถมนุโกติ ปญฺญา ภาวิติ ปญฺญา ภาวิตา กิमतฺถมนุโกติ ยา อวิชฺชา สา ปหียติ.

ดูกรท่านผู้เห็นภัยในวัฏฏสงสารทั้งหลาย บุคคลเจริญวิปัสสนาเพื่อประโยชน์อะไร เพื่อปัญญา ปัญญาที่บุคคลอบรมแล้ว เพื่อประโยชน์อะไร เพื่อละอวิชชาดังนี้ เป็นต้น

ถาม. ภูมิของวิปัสสนามีเท่าไร อะไรบ้าง ?

ตอบ. มี ๖ คือ ชั้นที่ ๕ อายุคณะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ อินทรีย์ ๒๒ อริยสัจ ๔ ปฏิจจสมุปบาท ๑๒

ถาม. สมณะกับวิปัสสนาต่างกันที่ตรงไหน ?

ตอบ. ต่างกันที่ตัวหนังสืออย่างหนึ่ง ต่างกันที่อารมณ์อย่างหนึ่ง คือ สมณะเขียนอย่างหนึ่ง และมีอารมณ์ ๔๐ อย่าง ส่วนวิปัสสนาเขียนอีกอย่างหนึ่ง และมีปรมัตต์คือรูปนามเป็นอารมณ์

ถาม. อารมณ์ของสมถกรรมฐาน ๔๐ อย่างนั้น ได้แก่อะไรบ้าง ขอจงยกมาแสดงย่อ ๆ พอสมควรแก่กาลเวลา ?

ตอบ. อารมณ์ของสมถกรรมฐานนั้น ท่านแสดงไว้สำหรับผู้มีศรัทธา จะได้น้อมนำมาประพฤติกิปฏิบัติตามมีอยู่ ๕๐ อย่าง แบ่งออกเป็น ๗ หมวด ดังนี้ คือ—

๑. หมวดกสิณ มี ๑๐ อย่าง คือ—

๑. ปฐวีกสิณ เอาดินเป็นอารมณ์ ภาวนาว่า “ปฐวี ๆ” หรือ “ดิน ๆ”
๒. อาโปกสิณ เอาน้ำเป็นอารมณ์ ภาวนาว่า “อาโป ๆ” หรือ “น้ำ ๆ”
๓. เตโชกสิณ เอาไฟเป็นอารมณ์ ภาวนาว่า “เตโช ๆ” หรือ “ไฟ ๆ”
๔. วาโยกสิณ เอาลมเป็นอารมณ์ ภาวนาว่า “วาโย ๆ” หรือ “ลม ๆ”
๕. นীลกสิณ เอาสีเขียวเป็นอารมณ์ ภาวนาว่า “নীล ๆ” หรือ “สีเขียว ๆ”
๖. ปิตกสิณ เอาสีเหลืองเป็นอารมณ์ ภาวนาว่า “ปิต ๆ” หรือ “สีเหลือง ๆ”

๗. โลหิตกสิน เอาสีแดงเป็นอารมณ์ ภาวนาว่า “โลหิต์ ๆ”
หรือ “สีแดง ๆ”
๘. โอทาทกสิน เอาสีขาวเป็นอารมณ์ ภาวนาว่า “โอทาท์ ๆ”
หรือ “สีขาว ๆ”
๙. อากาสกสิน เอาอากาศเป็นอารมณ์ ภาวนาว่า “อากาโส ๆ”
หรือ “อากาศ ๆ”
๑๐. อาโลกกสิน เอาแสงสว่างเป็นอารมณ์ ภาวนาว่า “โอภา-
โส ๆ” หรือ “อาโลโก ๆ” หรือ “แสงสว่าง ๆ”

๒. หมวดอสุภะ มี ๑๐ อย่าง คือ -

๑. อุทฺธุมาทกะ เอาซากศพที่ขึ้นพองเป็นอารมณ์ ภาวนาว่า
“อุทฺธุมาทกั ๆ”
๒. วินฺลิกั เอาซากศพที่มีสีเขียวเป็นอารมณ์ ภาวนาว่า “วินฺล-
กั ๆ”
๓. วิปฺพุพฺกั เอาซากศพที่มีน้ำเหลืองไหลออกเป็นอารมณ์
ภาวนาว่า “วิปฺพุพฺกั ๆ”
๔. วิจฺฉินฺทุทฺกั เอาซากศพที่ขาดเป็นท่อนเป็นอารมณ์ ภาวนาว่า
“วิจฺฉินฺทุทฺกั ๆ”
๕. วิกุชฺชยิตฺกั เอาซากศพที่ถูกสัตว์กัดขาดวินไปเป็นอารมณ์
ภาวนาว่า “วิกุชฺชยิตฺกั ๆ”
๖. วิกุชฺชิตฺตฺกั เอาซากศพที่ถูกสัตว์กัดกระจายกระจายอยู่ในที่
นั้น ๆ เป็นอารมณ์ ภาวนาว่า “วิกุชฺชิตฺตฺกั ๆ”
๗. หตฺวิกุชฺชิตฺตฺกั เอาซากศพที่ถูกฆ่าตายเป็นอารมณ์ ภาวนาว่า

“หดวิกขิตตุกั ฯ”

๘. โลหิตกั เอาซากศพที่มีโลหิตไหลออกอยู่เป็นอารมณ์ ภาวนาน่าว่า “โลหิตกั ฯ”
๙. ปุพฺพกั เอาซากศพที่มีหมู่นนอนไหลออกอยู่เป็นอารมณ์ ภาวนาน่าว่า “ปุพฺพกั ฯ”
๑๐. อญฺฉิกั เอาซากศพที่เป็นโครงกระดูกเป็นอารมณ์ ภาวนาน่าว่า “อญฺฉิกั ฯ”

๓. หมวดคอนุสฺสตี มี ๑๐ อย่าง คือ-

๑. พุทฺธานุสฺสตี ระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้าภาวนาน่าว่า “พุทฺโธ ฯ” หรือ “สมฺมาอรหํ ฯ”
๒. ธมฺมานุสฺสตี ระลึกถึงคุณพระธรรม ภาวนาน่าว่า “ธมฺโม ฯ”
๓. สงฺฆานุสฺสตี ระลึกถึงคุณพระสงฆ์ ภาวนาน่าว่า “สงฺโฆ ฯ”
๔. สីลानุสฺสตี ระลึกถึงศีลของตน ภาวนาน่าว่า “สีลํ เม ปริสุทฺธํ ฯ”
๕. จาคานุสฺสตี ระลึกถึงทานที่ตนได้บริจาคแล้วภาวนาน่าว่า “จาโค เม ปริสุทฺโธ หรือ “ทานํ เม ปริสุทฺธํ ทานํ เม ปริสุทฺธํ”
๖. เทวตานุสฺสตี ระลึกถึงคุณธรรมที่ทำให้บุคคลให้เป็นเทวดา มีศรัทธาเป็นต้น ภาวนาน่าว่า “มยฺหํ สทฺธาतिकุณา สํวิชฺชนุตติ มยฺหํ สทฺธาतिकุณา สํวิชฺชนุตติ”
๗. อุปฺสमानุสฺสตี ระลึกถึงคุณพระนิพพานซึ่งเป็นที่ระงับกิเลสและกองทุกข์ ภาวนาน่าว่า “มตฺถนิมฺมตฺถโน ปีปาสวินโย

อालยสมมุขมาโต วฏฏปจฺเจโท ตณฺหกุขโย วิวาโค นิโรธ
นิพฺพานํ”

๘. มรณานุสฺสติ ระลึกถึงความตายอันจะมาถึงตน ภาวนาว่า
๑. สตฺตทานํ มรณํ ชฺฐวํ ความตายของสัตว์ทั้งหลายเป็นของ

ยั้งยืน

๒. ชีวิตํ อทฺชฺฐวํ ชีวิตเป็นของไม่ยั้งยืน

๓. อวสฺสํ มยา มริตพฺพํ เราจะต้องตายแน่

๔. มรณปริโยसानํ เม ชีวิตํ ชีวิตของเรามีความตามเป็น

ที่สุด

๕. ชีวิตเมว อนิยตํ ชีวิตเป็นของไม่เที่ยงเลย

๖. มรณํ นียตํ ความตายเป็นของเที่ยง

๙. กายคตาสติ ตั้งสติไว้ในกาย คือให้พิจารณาอาการ ๓๒ มี
ผม ขน เล็บ เป็นต้น ภาวนาว่า “เกสา โลมา นขา
ทนต์ตา ตโจ, ตโจ ทนต์ตา นขา โลมา เกสา” ดังนี้
เป็นต้น

๑๐. อานาปานานุสฺสติ ตั้งสติกำหนดลมหายใจเข้าออก ซ้อนจำแนก
เป็นหลายนัย จะยกมาพอเป็นตัวอย่าง

ก. อนุพັນธนานนัย นัยแห่งการคิดตามลม เช่น เมื่อลมหายใจเข้า
ต้นลมอยู่ที่จมูก กลางลมอยู่ที่หัวใจ ปลายลมอยู่ที่
สะดือ ดังนั้น ผู้ปฏิบัติต้องตั้งสติกำหนดลม ๓ แห่ง คือ
จมูก หัวใจ สะดือ

ข. คณนานนัย นัยแห่งการนับลม เช่น

๑. อาหารแปฏิกูลสญญา การพิจารณาอาหารโดยความเป็นของ
แปฏิกูล เช่น อาหารที่ใช้บริโภคน ใช้เคี้ยว ใช้ดื่ม เป็นต้น
พิจารณาโดยอาการ ๑๐ อย่าง คือ โดยการไป โดยการแสวง
หา โดยการบริโภค โดยที่อยู่ โดยหมักหมม โดยยังไม่ย่อย
โดยย่อยแล้ว โดยผล โดยหลังไหลออก โดยเบื่อน มีความ
พิสดารปรากฏอยู่ในวิสุทธิธรรมรคแล้ว.

๖. หมวดธาตุมี ๑ อย่าง คือ-

๑. จตุธาตุวตุณานิ การกำหนดพิจารณาธาตุ ๔ คือ ธาตุดิน ธาตุน้ำ
ธาตุไฟ ธาตุลม

ธาตุอันใดมีลักษณะแข็งแข็ง ธาตุอันนั้นเป็นธาตุดิน ที่เป็นใน
ภายใน คือ ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ เอ็น กระดูก เยื่อในกระดูก
ม้าม หัวใจ ตับ พังผืด ไต ปอด ไข้ใหญ่ ไข้ น้อย อาหารใหม่ อาหารเก่า

ธาตุอันใดมีลักษณะเอิบอาบ ธาตุอันนั้นเป็นธาตุน้ำ ที่เป็นภายใน
คือ ตี เสลด หนอง เลือด เหงื่อ มันข้น น้ำตา เปลวมัน น้ำลาย
น้ำมูก ไขข้อ มูตร

ธาตุอันใดมีลักษณะร้อน ธาตุอันนั้นเป็นธาตุไฟที่เป็นภายใน คือ
ไฟที่ยังกายให้อบอุ่น ไฟที่ยังกายให้ทรุคโทรม ไฟที่ยังกายให้กระวนกระ
วาย ไฟที่เผาอาหารให้ย่อย

ธาตุอันใดมีลักษณะพัดไปมา ธาตุอันนั้นเป็นธาตุลม ที่เป็นภายใน
คือ ลมพัดขึ้นเบื้องบน ลมพัดลงเบื้องต่ำ ลมในท้อง ลมในไส้ ลม
พัดไปตามตัว ลมหายใจ

ความกำหนดพิจารณาภายใน นี้ ให้เห็นว่าเป็นแต่เพียงธาตุ ๔ คือ

ดิน น้ำ ไฟ ลม ประชุมกันอยู่ไม่ใช่สัตว์บุคคล ตัวตนเราเขา ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ของเรา เรียกว่าธาตุกัมมัฏฐาน

๗. หมวดอรูปมี ๔ อย่าง คือ—

๑. อากาสนัญญาขตนะ เฟ่งความว่างเปล่าไม่มีที่สุดเป็นอารมณ์ ภาวนาว่า “อากาโส อนนุโต ๆ”
๒. วิญญาณัญญาขตนะ เฟ่งวิญญาณไม่มีที่สุดเป็นอารมณ์ ภาวนาว่า “วิญญาณิ อนนติ ๆ”
๓. อากิญจัญญาขตนะ เฟ่งความไม่มีอะไรเป็นที่สุดเป็นอารมณ์ ภาวนาว่า “นตฺถิ กิลฺลิจิ” หรือว่า นตฺถิ นตฺถิ, สฺขุณฺณิ สฺขุณฺณิ, วิวิตฺตํ วิวิตฺตํ” ตั้งหนักได้
๔. เนวสัณฺญาณาสัณฺญาขตนะ เฟ่งความมีสัญญาที่ไม่ใช่ ไม่มีสัญญาที่ไม่ใช่ เป็นอารมณ์ ภาวนาว่า “สนฺนตฺเตมตํ ปณฺตฺเตมตํ” หรือว่า “เอตํ สนฺตํ เอตํ ปณฺตํ” ตั้งหนักได้

จริต ๖

จริตของบุคคลมีอยู่ ๖ อย่าง คือ ราคจริต ๑ โทสจริต ๑ โมหจริต ๑ สัทธาจริต ๑ พุทธิจริต ๑ วิตักกจริต ๑

คนมีราคจริต ควรเจริญกรรมฐาน ๑๑ อย่าง คือ อสุภะ ๑๐ กายคตาสติ ๑ จึงจะเป็นที่สบาย

คนมีโทสจริต ควรเจริญกรรมฐาน ๘ อย่าง คือ อปัมฺพญญา ๔ วรรณกสิน ๔ จึงจะเป็นที่สบาย

คนมีโมหจริต และ วิตักกจริต ควรเจริญอานาปานสติกรรมฐาน จึงจะเป็นที่สบาย

คนมีสี่ทวารจิต ทวารเจริญอนุสติ ๖ คือ พุทธานุสติ ธัมมา-
นุสติ สังฆานุสติ สีลานุสติ จาคานุสติ เทวทานุสติ จึงจะเป็นที่
สบาย

คนมีพุทธรจิต ทวารเจริญกรรมฐาน ๔ อย่าง คือ มรณานุสติ ๑
อุปสมานุสติ ๑ อาหาเรปฏิกูลสัญญา ๑ จตุธาตุมัตถะ ๑ จึงจะเป็น
ที่สบาย

กรรมฐานที่เหลือจากนี้ ๑๐ อย่าง คือ ปฐวี อาโป เตโช วาโย
อากาศ อาโลกะ อรูปกรรมฐาน ๔ เป็นที่สบายแก่จิตทั้งปวง

ภavana ๓

๑. ปริกัมมภavanaเกิดได้ในกรรมฐานทุก ๆ อย่าง
๒. อุปจารภavanaเกิดได้ในกรรมฐาน ๑๐ อย่าง คือ อนุสติ ๘
อาหาเรปฏิกูลสัญญา ๑ จตุธาตุมัตถะ ๑
๓. อัปนาภavanaเกิดได้ในกรรมฐาน ๓๐ อย่าง คือ—
 ๑. กสิณ ๑๐ อานาปานสติ ๑ ให้ได้ฌานที่ ๑ ถึง ฌานที่ ๕
 ๒. อสุภะ ๑๐ กายคตาสติ ๑ ให้ได้แค่ปฐมฌาน
 ๓. พรหมวิหาร ๓ ให้ได้ฌานที่ ๑ ถึง ฌานที่ ๔
 ๔. อุเบกขาพรหมวิหาร ให้ได้ฌานที่ ๕
 ๕. อรูปกรรมฐาน ๔ ให้ได้อรุณฌาน ๔

นิमित ๓

๑. ปริกัมมนิมิตต์
 ๒. อุกกหนิมิตต์
- นิमितต์ทั้ง ๒ นี้ เกิดได้ในกรรมฐานทุก ๆ อย่างตามสมควร

๓. ปฏิภาคนิมิตต์เกิดได้ในกรรมฐาน ๒๒ อย่างคือ กสิณ ๑๐
อสุภะ ๑๐ กายคตาสติ ๑ อานาปานสติ ๑

หมายเหตุ กรรมฐาน ๑๐ อย่าง คือ พุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ
สังฆานุสสติ สีลานุสสติ จาคานุสสติ เทวทานุสสติ อุปमानุสสติ มรณา-
นุสสติ อหाराปฏิกุศลสัญญา จตุรธาตุวัตถาน ให้เข้าถึงเพียงอุปจารสมาธิ
ไม่สามารถให้เข้าถึงอัปนาสมาธิได้

วสี ๕

เมื่อบุคคลเจริญสมถกรรมฐาน ได้บรรลุปฐมฌานแล้ว ต้องฝึก
ให้มีความชำนาญซึ่ง เรียกว่า วสี วสีนั้นมีอยู่ ๕ อย่าง คือ—

๑. อาวัชชนวสี ชำนาญในการนึก
๒. สมابัชชนวสี ชำนาญในการเข้า
๓. อธิฐฐานวสี ชำนาญในการอธิษฐาน
๔. วุฏฐฐานวสี ชำนาญในการออก
๕. บัจจเวกขณวสี ชำนาญในการพิจารณา

อภิญา ๕

ผลแห่งการเจริญสมถกรรมฐาน เมื่อได้รู้ปาวจรบัญญัติจนอัน
เป็นบาทสองอภิญาแล้ว ถ้าปฏิบัติต่อ ๆ ไปย่อมจะได้บรรลุอภิญาทั้ง
๕ คือ—

๑. อิทธีวิธี แสดงฤทธิ์ได้
๒. ทิพพโสท มีหุทิพย์
๓. ปรัจิตตวิธานนะ รู้วาระจิตของบุคคลอื่น
๔. ปุพเพนิวาสานุสสติ ระลึกชาติได้

๕. ทิพพจักขุ มีตาทิพย์

สมถยานิก

สมถยานิก แปลว่าเอาสมถกรรมฐานเป็นยานพาหนะนำพาไปสู่วิปัสสนา แล้วเอาวิปัสสนาเป็นพาหนะนำไปสู่มรรค ผล นิพพาน ต่อไปหมายความว่า ผู้ที่เจริญสมถกรรมฐานจนได้ฌานแล้ว เอาฌานเป็นบาทเจริญวิปัสสนาต่อ สามารถจะได้บรรลุมรรค ผล นิพพานแต่ถ้าไม่เจริญวิปัสสนาต่อก็ไม่มีโอกาสจะบรรลุมรรค ผล นิพพานได้เป็นแน่นอน

ถาม. วิปัสสนาภูมิ กับ ปรมัตถ์ ต่างกันหรือเหมือนกัน ?

ตอบ. ต่างกันแต่ตัวหนังสือ ส่วนความหมายเป็นอันเดียวกัน

ถาม. ปรมัตถ์ กับ รูปนาม เป็นอันเดียวกันหรือคนละอัน ?

ตอบ. โดยใจความเป็นอันเดียวกัน ต่างกันแต่ตัวหนังสือ

ถาม. วิปัสสนาภูมิ ๖ กับ รูปนาม เป็นอันเดียวกันหรือคนละอัน ?

ตอบ. เป็นอันเดียวกัน คือ อันหนึ่งพูดไว้พิศดารอันหนึ่งพูดไว้

ย่อ ๆ ดังนี้-

ก. วิปัสสนาภูมิ ๖ คือ-

๑. ชั้นธ ๕ ย่อลงมา ได้แก่ รูปนาม

๒. อายตนะ ๑๒ ย่อลงมา ได้แก่ รูปนาม

๓. ธาตุ ๑๘ ย่อลงมา ได้แก่ รูปนาม

๔. อินทรีย์ ๒๒ ย่อลงมา ได้แก่ รูปนาม

๕. อริยสัจ ๔ ย่อลงมา ได้แก่ รูปนาม

๖. ปฏิจสมุปปาท ย่อลงมา ได้แก่ รูปนาม

ข. คำว่า “รูปนาม” ก็หมายเอาคำที่ย่อลงมาแล้วนั่นเอง

ถาม. เมื่อชั้นที่ ๕ อายุขณะ ๑๒ เป็นต้น เป็นอันเดียวกัน คือ
รูปนามเท่านั้น ทำไมพระพุทธรูปจึงทรงแสงสว่างมากมายนัก ?

ตอบ. เพราะอริยาศัยของเวไนสัตว์ไม่เหมือนกัน บางพวกถือ
นามเป็นตัวเป็นตน บางพวกถือรูปเป็นตัวเป็นตน บางพวกถือทั้งรูปทั้ง
นามเป็นตัวเป็นตน เพราะฉะนั้น สมเด็จพระเทพฯ ผู้ฉลาดในการแสดง
ธรรม จึงทรงเทศนาไว้หลายนัย คือ—

ถ้าชนเหล่าใดถือนามว่าเป็นตัวเป็นตน พระพุทธรูปองค์ที่ทรงแสง
สว่างชั้นที่ ๕ แก่ชนเหล่านั้น เพื่อจะได้ถอนสักกายทิฏฐิออกได้ง่าย เพราะใน
ชั้นที่ ๕ นั้น มีนามมากกว่ารูป

ถ้าชนเหล่าใดถือรูปเป็นตัวเป็นตน พระพุทธรูปองค์ที่ทรงแสง
สว่างชั้นที่ ๑๒ แก่ชนเหล่านั้น เพื่อจะได้ถอนสักกายทิฏฐิออกได้ง่าย

ถ้าชนเหล่าใดถือทั้งรูปทั้งนามเป็นตัวเป็นตน พระพุทธรูปองค์ที่ทรง
แสงสว่างชั้นที่ ๑๘ แก่ชนเหล่านั้น เพื่อจะได้ถอนสักกายทิฏฐิออกได้ง่าย เพราะ
ในธาตุ ๑๘ นั้นมีรูปกับนามเกือบเท่า ๆ กัน

ถาม. วิบัสสนา มีประโยชน์อย่างไร ?

ตอบ. มีประโยชน์มากมายเหลือที่จะนับจะประมาณได้ จะยกมา
แสดงตามที่มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกสักเล็กน้อย ดังนี้ คือ—

๑. สุตตานิ วิสุทฺธิยา ทำกาย วาจา ใจ ของ สรรพสัตว์ให้
บริสุทธิ์หมดจด
๒. โสภปริเทวานิ สมตฺถิกมฺยา ด้บความเศร้าโศกปริเทวนา
การต่าง ๆ
๓. ทุกฺขโทมนสฺसानิ อตฺถตฺถกมฺยา ด้บความทุกข์กาย

คับความทุกข์ใจ

๔. จาณสุส อธิคมาย เพื่อบรรรลุมรรค

๕. นิพพานสุส สจฺฉนิกิริยา ย เพื่อทำนิพพานให้แจ้ง

ถาม. ประโยชน์ของการเจริญวิปัสสนามีเพียงเท่านี้หรือ ?

ตอบ. ยังมีอยู่อีกมาก เช่น

๑. ชื่อว่าเป็นผู้ไม่ประมาท
๒. ชื่อว่าเป็นผู้ได้เตรียมตัวก่อนตาย
๓. ชื่อว่าเป็นผู้ได้ป้องกันภัยในอบายภูมิทั้ง ๔
๔. ชื่อว่าได้บำเพ็ญไตรสิกขา
๕. ชื่อว่าได้เดินตามทางสายกลางคือมรรค ๘
๖. ชื่อว่าได้รักษาสัทธรรม ๓ ไว้ให้เจริญวัฒนาสถาพร
ต่อ ๆ ไป
๗. ชื่อว่าได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยการบูชาอย่างสูงที่สุด
๘. ชื่อว่าได้บำเพ็ญศีล สมาธิ ปัญญาให้เป็นอุปนิสัยขั้บัจจย
ในภพหน้าต่อ ๆ ไปในเมื่อยังไม่ถึงพระนิพพาน
๙. ชื่อว่าได้ปฏิบัติถูกต้องตามพระไตรปิฎกโดยแท้จริง
๑๐. ชื่อว่าเป็นผู้มีชีวิตไม่เปล้าจากประโยชน์ทั้ง ๓
๑๑. ชื่อว่าเป็นผู้เข้าถึงพระรัตนตรัยอย่างถูกต้องแท้สมกับ
นามว่า อุบาสกอุบาสิกา
๑๒. ชื่อว่าได้ปฏิบัติตามพระพุทธโอวาททั้ง ๓ ข้อนี้เป็น
อย่างดี
๑๓. ชื่อว่าได้ปฏิบัติเพื่อให้เกิดวิปัสสนาญาณ ๑๖

๑๔. ชื่อว่าได้สั่งสมอริยทรัพย์ ไว้ในภายใน
๑๕. ชื่อว่าเป็นคนไม่จน
๑๖. ชื่อว่าเป็นผู้มาดีไปที่อยู่ดีกินดี ไม่เสียทีที่ได้เกิดมาพบ
พระพุทธศาสนา
๑๗. ชื่อว่าได้รักษามตมรคกของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ-
เจ้าไว้เป็นอย่างดี
๑๘. ชื่อว่าได้ช่วยกันเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่ง-
เรืองยิ่ง ๆ ขึ้นไปอีก
๑๙. ชื่อว่าได้เป็นตัวอย่างอันดีงามแก่อนุชนรุ่นหลัง
๒๐. ชื่อว่าตนเองได้มีธนาการบุญติดตัวไปทุกฝั้ว

ถาม. ผู้ประสงค์จะเจริญวิปัสสนาจะต้องเรียนให้รู้เสียก่อนจึงจะปฏิบัติได้ใช่ไหม ?

ตอบ. ใช่, ต้องเรียนให้รู้เสียก่อนจึงจะปฏิบัติได้

ถาม. วิธีเรียนวิปัสสนานั้น มีอยู่กี่อย่างอะไรบ้าง ?

ตอบ. มีอยู่ ๒ อย่าง คือ เรียนอันดับ ๑ เรียนสันโดษ ๑

ถาม. วิธีเรียนทั้ง ๒ อย่างนั้น ต่างกันอย่างไร ?

ตอบ. ต่างกันอย่างนี้ คือ—

ก. เรียนสันโดษ คือเรียนย่อ ๆ สั้น ๆ เอาเฉพาะที่จะปฏิบัติเท่านั้น เรียนขณะนั้น ปฏิบัติขณะนั้นก็ได้ เช่น สอนวิธีเดินจงกรม สอนวิธีนั่งกำหนด สอนวิธีกำหนดเวทนา สอนวิธีกำหนดจิต สอนวิธีกำหนดในขณะนอน เพียงเท่านั้นก็พอแล้ว ใช้เวลาเพียง ๕ นาที หรือ ๑๐ กว่านาทีเท่านั้น

จ. เรียนอันดับ คือเรียนให้รู้จักขั้น ๕ ว่าได้แก่อะไรบ้าง
ย่อให้สั้นในแนวปฏิบัติ เหลือเท่าไรได้แก่อะไร เกิดขึ้นที่ไหน เกิดขึ้น
เมื่อไร เมื่อขั้น ๕ เกิดขึ้นแล้ว อะไรเกิดตามมาอีก จะกำหนดตรงไหน
จึงจะถูกขั้น ๕ เมื่อกำหนดถูกแล้วจะได้ประโยชน์อย่างไรบ้าง ทั้งนี้เป็น
ต้น นอกจากนี้ ก็ต้องเรียนให้รู้อายตนะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ อินทรีย์ ๒๒ อริย-
สัจ ๔ ปฏิจตมุปบาท ๑๒ โดยละเอียดเสียก่อนแล้ว จึงลงมือปฏิบัติก็ได้

ถาม. ในวิธีเรียนทั้ง ๒ อย่างนี้ อย่างไหนจะดีกว่ากัน

ตอบ. ดีด้วยกันทั้ง ๒ อย่าง ใครชอบวิธีใดก็เรียนวิธีนั้นเถิด แต่
เท่าที่ปฏิบัติมา เรียนวิธีสั้นโดยสะดวกดี สบายดี ง่ายดี และได้ผลเร็วดี

ถาม. การเจริญวิปัสสนาที่นิยมกันอยู่ทุกวันนี้ปฏิบัติตามแบบ
ไหน ?

ตอบ. ปฏิบัติตามแบบของพระพุทธเจ้า เพราะวิปัสสนานี้มีปรากฏ
อยู่ในพระไตรปิฎกแล้ว เป็นแบบของพระพุทธเจ้าแบบเดียวเท่านั้น
ไม่มีศาสดาอื่นใดที่จะมาบัญญัติให้พิเศษกว่าพระพุทธเจ้าได้อื่นเลย

ถาม. ที่ตอบอย่างนี้อาศัยอะไรเป็นหลัก ?

ตอบ. อาศัยมหาสติปัฏฐานสูตรเป็นหลัก คือพระพุทธองค์ทรง
แสดงวิธีปฏิบัติไว้ในมหาสติปัฏฐานสูตรอย่างละเอียดละออที่สุดแล้ว ถ้า
ใครปฏิบัติถูกต้องตามนั้นก็แน่นอนว่าไม่ผิดหวัง ๑๐๐%

ถาม. จะมีทางอื่นนอกจากวิปัสสนานี้หรือไม่ที่ยังผู้ปฏิบัติให้
เข้าถึง มรรก ผล นิพพานได้ ?

ตอบ. ไม่มีเลย มีทางเดียวเท่านั้น ทั้งพระบาลีในมหาสติปัฏ-
ฐานสูตรว่า

“เอกายโน ออภิกุขเว มกุโค สตุตทานํ วิสุทฺธิยา” ทั้งนี้เป็น
ต้น แปลเป็นใจความว่า

ตุกรท่านผู้เห็นภัยในวัฏฏสงสารทั้งหลายทางสายนี้เป็นทางสายเอก
คือ เป็นทางเส้นเดียวเท่านั้นที่เป็นไปพร้อมเพื่อความบริสุทธิ์หมดจดของ
สัตว์ทั้งหลาย เพื่อดับความเศร้าโศกปริเทวนาการต่าง ๆ เพื่อดับความ
ทุกข์ทางกาย ทางใจ เพื่อบรรลุมรรค ๔ เพื่อทำให้แจ้งพระนิพพาน ทั้งนี้
เป็นตัวอย่าง

ถาม. พวกที่ภาวนาว่า “นะ มะ ภา ทะ” ก็คือ “นะ มะ อะ
อุ” ก็คือ “นะโม พุทธายะ” ก็คือ “จิ เจ รุ นิ” ก็คือ “ทุ สะ นิ มะ”
ก็คือ “นะ ชาลิตี ลิตินะชา” ก็คือ เป็นสมณะหรือเป็นวิปัสสนาเพราะเหตุ
ไร จึงตอบเช่นนั้น ?

ตอบ. เป็นสมณะทั้งสี่ เพราะทำให้สงบ ทำให้เป็นสมาธิ
ได้ และ เพราะมีบัญญัติเป็นอารมณ์

ถาม. ผลของสมณะอย่างสูงจะไปถึงไหน ?

ตอบ. ไปถึงพรหมโลก ๒๐ ชั้น

ถาม. ถ้าเจริญสมณะอย่างเดียวจะไปสู่นิพพานได้หรือไม่ เพราะ
เหตุไร ?

ตอบ. ไม่ได้, เพราะละกิเลสเพียงวิกขัมภนปหานคือ เป็นเพียง
ข่มไว้เท่านั้น ไม่สามารถจะตัดอนุสัยกิเลสให้ขาดได้

ถาม. ผู้เจริญสมณะแล้ว ประสงค์จะต่อวิปัสสนาได้หรือไม่ ?

ตอบ. ได้, ยิ่งเป็นการดีมากที่สุด เพราะมีสมาธิเป็นพื้นฐานดี
อยู่แล้ว ถ้าต่อวิปัสสนากง่าย เช่น หลวงพ่อวัดปากน้ำเป็นตัวอย่าง ท่าน

เจริญสมณะมาเป็นเวลานานถึง ๔๓ ปี แล้วท่านจึงมาเจริญวิปัสสนาต่ออีก
ถาม. การเจริญสติปัฏฐาน ๔ กับ การเจริญวิปัสสนากรรมฐาน
เป็นอันเดียวกันหรือเป็นคนละอัน ?

ตอบ. เป็นอันเดียวกัน ต่างกันแต่ชื่อเท่านั้นเช่นในขณะเดินจง
กรม ภาวนาว่า “ขวย่างหนอ” สติปัฏฐาน ๔ ก็มีครบอยู่แล้ว คือ ขา
ขาที่กำลังก้าวไปนั้นจัดเป็นกาย ขณะที่ก้าวไปนั้น ถ้ารู้สึกสบายหรือไม่
สบาย หรือรู้สึกเฉย ๆ จัดเป็นเวทนา ในขณะนั้นความรู้สึกว่าขาขวา
ซ้ายก็มี ความรู้สึกนั้นแหละจัดเป็นจิต ก้าวเป็นรูป รูปเป็นนาม จัดเป็น
ธรรม เป็นอันว่าก้าว ๆ หนึ่งนั้นมีสติปัฏฐาน ๔ ครบบริบูรณ์ คือ กาย
เวทนา จิต ธรรม เพราะฉะนั้น การเจริญสติปัฏฐาน ๔ กับ การเจริญ
วิปัสสนาจึงเป็นอันเดียวกันโดยแท้

ถาม. ขอให้แนะนำวิธีปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดยย่อ ๆ พอเหมาะ
แก่ผู้ปฏิบัติที่มีเวลาน้อย ?

ตอบ. ได้, ขอแนะนำให้ย่อ ๆ ดังนี้ คือ—

ก. ประเภทผู้มีเวลาน้อย

๑. หลังจากรับประทานอาหารเย็น และอาบน้ำชำระกายเรียบร้อยแล้ว ให้เดินจงกรมประมาณ ๕-๑๐ นาที เวลาเดินเอาสติไว้ที่ส้นเท้า
ภาวนาว่า “ขวย่างหนอ ซ้าย่างหนอ” พยายามเดินช้า ๆ และให้ได้
องค์ ๓ คือมีความเพียร มีสติ มีสัมปชัญญะ

๒. เดินเสร็จแล้วนั่งขัดสมาธิ คือ เอาขาขวาทับขาซ้าย เอามือ
ขวาทับมือซ้าย เอาสติไว้ที่ท้อง ภาวนาตามอาการ พอง ยุบ ของท้อง
ว่า “พองหนอ ยุบหนอ” ให้พร้อมด้วยองค์ ๓ คือ มีความเพียร มีสติ

มีสัมปชัญญะใช้เวลาประมาณ ๑๐-๒๐ นาที

๓. ในขณะที่นั่งภาวนายู่หนึ่ง ถ้ามีเวทนาเกิดขึ้นเช่น เจ็บ ปวด เมื่อย คัน เป็นเหน็บ ให้ใช้สติกำหนดภาวนาตามอาการนั้น ๆ ว่า “เจ็บ หนอ ๆ” หรือ “ปวดหนอ ๆ” เป็นต้น เมื่อเวทนาหายแล้วให้เอาสติ กลับมากำหนดท้องพอง ยุบ ต่อไปอีก

๔. ในขณะที่นั่งภาวนายู่หนึ่ง ถ้าใจคิดถึงเรื่องต่าง ๆ ให้ใช้สติ บักลงไปที่หัวใจภาวนาว่า “คิดหนอ ๆ” จนกว่าจะหยุดคิด เมื่อหยุดคิด แล้วก็ให้รีบกลับมากำหนดท้องพองยุบต่อไปอีก ถือพองยุบเป็นศูนย์กลาง

๕. เวลานอน ให้เอาสติไว้ที่ท้อง ภาวนาว่า “พองหนอ ยุบหนอ” จนหลับไปด้วยกัน ให้สังเกตดูให้ดีว่า จะหลับไปตอนพองหรือ ตอนยุบ

บ. ประเภทผู้มีเวลามาก

๑. ถ้ามีเวลามาก ควรไปสู่นักที่มีพระอาจารย์สอนประจำเช่น ในกรุงเทพฯ ที่วัดมหาธาตุ วัดปรีณายก วัดชลประทาน วัดชนะสงคราม วัดเพลง เป็นต้น ในต่างจังหวัดก็มีสำนักกรรมฐานอยู่เกือบทุกจังหวัด เฉพาะจังหวัดฉะเชิงเทรา มีสำนักอยู่ที่วัดสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดนครปฐม มีสำนักอยู่ที่ด้านตะวันตกขององค์พระปฐม เป็นต้น เพื่อพระอาจารย์จะได้ให้บทเรียน สอบอารมณ์ แก้อารมณ์ เพิ่มบทเรียน ให้ ถ้าสงสัยข้องใจจะได้ซักถามโดยละเอียดจึงจะได้ผลดี

๒. วิธีปฏิบัติขั้นต้น ๆ ก็เพียง ๕ ข้อเท่าที่บอกมาแล้ว ต่างแต่เพิ่มเวลาเดินจงกรม เวลานั่งภาวนาออกไปให้มากกว่านั้นอีก เช่น เดิน

จงกรม ๓๐ นาที หรือ ๑ ชั่วโมง นั่ง ๓๐ นาที หรือ ๑ ชั่วโมง เป็น
ตัวอย่าง

ถาม. บทเรียนมีเพียงเท่านั้นหรือ หรือยังมีอยู่อีก ?

ตอบ. ยังมีอยู่อีก ในที่นี้ยกมาพอเป็นตัวอย่างสำหรับผู้ประสงค์จะ
ปฏิบัติเป็นกิจประจำวัน พอได้เป็นอนุปนิสสัยบ้างจ่ายไปก่อนเท่านั้น

ถาม. ในการภาวนาครั้งหนึ่ง ๆ พระพุทธองค์ทรงวางหลักไว้
อย่างไรบ้าง ?

ตอบ. พระพุทธองค์ทรงวางหลักไว้ ๓ ประการอย่างนี้ คือ—

๑. อาตภาพี มีความเพียรเผากิเลสให้ร้อนทั่วคือ ตั้งใจทำจริง ๆ

๒. สติมา มีสติ คือ ระลึกรู้กับรูปนาม ทนปัจจุบัน ทนรูปนาม

๓. สัมปชานโน มีสัมปชัญญะ คือ กำหนดรูปนามอยู่ทุก ๆ ขณะ

ถาม. ในเวลาเดินจงกรมภาวนาว่า “ก้าวหนอ ๆ” ได้หรือไม่ ?

ตอบ. ได้, จะภาวนาว่าอย่างไรก็ได้ ขอให้ดูกรูปรนาม ขอให้ได้
หลัก ๓ ประการดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นก็เป็นอันใช้ได้

ถาม. เวลานั้นจะภาวนาว่า “ขึ้น-ลง ขึ้น-ลง” ได้หรือไม่ ?

ตอบ. ได้, ไม่ขัดข้อง ตามใจชอบ ตามอรรถาัยของผู้ปฏิบัติ
ข้อสำคัญอยู่ที่หลัก ๓ ประการเท่านั้น

ถาม. จะภาวนาว่า “โป้งแพบ-โป้งแพบ” ได้ไหม ?

ตอบ. ได้, สุดแท้แต่จะชอบ โบราณท่านว่า “ลางเนื้อชอบลางยา”

ถาม. จะภาวนาว่า “รู้หนอ รู้หนอ” ได้ไหม ?

ตอบ. ได้, ไม่มีอะไรขัดข้องเลย ข้อสำคัญต้องให้ครบองค์ ๓ คือ
อาตภาพี สติมา สัมปชานโนเท่านั้น

ถาม. สำนักปฏิบัติธรรมในเมืองไทยมีมาก บางสำนักสอนให้
ภาวนาต่าง ๆ กัน ใครจะถูกหรือผิดขอให้วินิจฉัยมากุ คือ-

๑. บางสำนักภาวนาว่า พุทุโธ พุทุโธ
๒. „ „ สมมา อรหิ สมมา อรหิ
๓. „ „ สมพุทุโธ สมพุทุโธ
๔. „ „ อิติปิ โส ภควา
๕. บางสำนักหายใจเข้าภาวนาว่า พุทุ หายใจออกภาวนาว่า
โธ

๖. บางสำนักหายใจเข้าภาวนาว่า พุทุโธ
พุทุโธ หายใจออก ภาวนาว่า พุทุโธ
พุทุโธ

๗. „ „ รุ้หนอ รุ้หนอ
๘. „ „ นั่งหนอ ถูกหนอ
๙. „ „ ถูกหนอ ถูกหนอ
๑๐. „ „ กระทบหนอ กระทบหนอ
๑๑. บางสำนักหายใจเข้าให้กำหนดรู้เฉยๆ ไม่ต้องภาวนาอะไร
๑๒. บางสำนักยกมือไป ยกมือมา ภาวนาว่าเกิดดับ เกิดดับ
๑๓. บางสำนักภาวนาว่า พองหนอ ยุบหนอ
๑๔. บางสำนักภาวนาว่า นั่งเป็นรูป รุ้เป็นนาม

ตอบ. ทั้ง ๑๔ สำนักนี้ถูกต้องด้วยกันทั้งนั้น แต่ถูกคนละแบบ
คือสำนักที่ ๑ ถึงสำนักที่ ๖ ถูกแบบสมณะ สำนักที่ ๗ ถึงสำนักที่ ๑๔
ถูกแบบวิปัสสนา เจริญสมณะก็ได้บุญ เจริญวิปัสสนาก็ได้บุญ ขอให้พากัน

เจริญไปเกิด ตีกว่าไม่ได้เจริญเป็นแน่ ๆ โบราณท่านสอนไว้ว่า “แม่
เจริญเพียงชั่วข้างกระดูกหู ชั่วงูแลบลิ้น ชั่วไก่ปรบปีก” ก็ได้บุญ เพราะ
ถ้าไม่ได้สำเร็จมาน ไม่ได้สำเร็จ มรรค ผล นิพพาน ในชาตินี้ ก็จะได้
ได้เป็นอุปนิสัยบ้งจยในภพชาติต่อ ๆ ไป อีก เช่น จูพบน้ถก กบ แม่ไก่
นกแก้ว งูเหลือม ค้างคาว เป็นต้นอย่าง

ถาม. วิธีเดินจงกรมนี้ อาจารย์แต่ละสำนัก แต่ละแห่งสอน
ไม่เหมือนกัน เช่น

๑. บางสำนักสอนว่า ขว้างหนอ ช้าย่างหนอ
๒. „ ก้าวหนอ ก้าวหนอ
๓. „ ก้าวเป็นรูป รู้เป็นนาม
๔. „ ย่างหนอ ย่างหนอ
๕. „ ยก ย่าง เขยิบ
๖. บางสำนักสอนว่า รู้หนอ รู้หนอ
๗. „ เกิดดับ เกิดดับ

๘. บางสำนักสอนให้รู้เฉย ๆ ไม่ต้องภาวนาว่าอะไรทั้งนั้น
อยากทราบว่างี้ ๘ สำนักนี้ สำนักไหนผิด สำนักไหนถูก ?

ตอบ. ถูกทุกสำนัก และผิดทุกสำนัก

ถาม. เพราะเหตุไร จึงตอบเช่นนั้น ขอทราบเหตุผล ?

ตอบ. ที่ตอบเช่นนั้น เพราะเหตุผลดังนี้ คือ—

๑. ที่ว่าถูกทุกสำนักนั้น เพราะว่า การเจริญวิปัสสนากรรมฐาน
ต้องกำหนดตามสติปัฏฐาน ๔ คือ กาย เวทนา จิต ธรรม สำนักไหนจะสอน
ให้ภาวนาว่าอย่างไรก็ตาม ถ้าใจอยู่กับสติปัฏฐาน ๔ และมีองค์ ๓ อาตมปี

สติมา สัมปะนาโน ครอบบริบูรณ์ เป็นอันถูกต้องด้วยกันทั้งสิ้น

๒. ที่ว่าผิดทุกสำนักนั้น เพราะว่าจะเป็นที่สำนักไหน ๆ ก็ตาม ถ้าภาวนาเว้นจากสติปัฏฐาน ๔ และเว้นจากองค์ ๓ แล้ว เป็นอันผิดทั้งสิ้น

ถาม. คำว่าพองหนอ ยุบหนอ แปลมาจากพระบาลีบทไหน ในพระไตรปิฎก ?

ตอบ. แปลมาจากพระบาลีบทว่า “สโต อสุสสติ สโตปสุสสติ และ วต” อย่างไรเล่า

ถาม. มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกเล่มไหน หน้าเท่าไร ?

ตอบ. พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๐ หน้า ๓๒๕ และพระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ หน้า ๑๐๓ เป็นต้น

ถาม. การปฏิบัติวิปัสสนาสำคัญอยู่ที่ไหน ?

ตอบ. สำคัญอยู่ที่อารมณ์ และผลของการปฏิบัติเท่านั้น คือ

ก. อารมณ์ของวิปัสสนานั้น ต้องเป็นอารมณ์ปรমัตถ์ คือ ขันธ์ ๕ ย่อลงมาได้แก่ รูปนาม

ข. ผลนั้นย่อมเกิดมาจากเหตุ เมื่อเหตุถูก ผลก็ถูก เมื่อเหตุผิด ผลก็ผิด เพราะผลจะเกิดขึ้นมาลอย ๆ โดยปราศจากเหตุไม่ได้ ดังนั้นสำนักไหนจะภาวนาว่าอย่างไรก็ตามเถิด ขอให้เกิดผล คือให้ได้ผลตามที่พระพุทธองค์ทรงประสงค์ และตามที่เราร้องการแล้วเป็นอันใช้ได้ คือดีทั้งนั้น ถูกต้องทั้งนั้น

ถาม. ผลในที่นี้ได้แก่อะไร ?

ตอบ. ได้แก่สิ่งที่อาศัยเหตุเกิดขึ้น เหตุ คือการลงมือปฏิบัติ ผล คือปฏิเวธ แปลว่า การแทงตลอด

ถาม. การแทงตลอดในที่นี้ได้แก่อะไร ?

ตอบ. ได้แก่แทงตลอดปัจจุบันธรรม แง่ตลอดรูปนาม แง่ตลอดพระไตรลักษณ์ แง่ตลอดมรรค ผล นิพพาน

ถาม. การแทงตลอดตามที่บรรยายมานี้ ยัยย่อหนัก ยังไม่แจ่มแจ้ง
ก็ ขอให้ตอบพิสดารกว่านี้จะได้ไหม ?

ตอบ. ได้, ถ้าจะตอบพิสดาร คำว่า “แทงตลอดได้แก่รู้แจ้งแทงตลอดวิปัสสนาญาณ ๑๖ นั้นเองคือ

๑. นามรูปปริจเฉทญาณ แง่ตลอดรูปนามคือรู้รูปนาม

๒. บัจจยปริคคญาณ แง่ตลอดเหตุผลของรูปนาม คือ รู้
เหตุผล

๓. สัมมสนญาณ แง่ตลอดอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา คือรู้
พระไตรลักษณ์

๔. อุทยัพพะญาณ แง่ตลอดความเกิดดับของรูปนาม คือรู้
ความเกิดดับ

๕. ภังคญาณ แง่ตลอดเฉพาะความดับไปของรูปนามฝ่ายเดียว
คือ รู้เฉพาะความดับของรูปนาม

๖. ภยญาณ แง่ตลอดรูปนามว่าเป็นของน่ากลัว คือ รู้รูปนาม
ว่าน่ากลัว

๗. อาทีนวญาณ แง่ตลอดทุกข์โทษของรูปนาม คือ เห็นรูป
นามเป็นทุกข์ เป็นโทษ

๘. นิพพิทาญาณ แง่ตลอดรูปนามว่า เป็นของน่าเบื่อหน่าย
แล้วเบื่อหน่ายจริง ๆ

๙. มุญจิกัตถ์มัยตาญาณ แทงตลอดรูปนามว่า ไม่ใช่เป็นของดี เพราะเห็นโทษแล้วอยากออกหนี อยากหลุดพ้นจากรูปนามนี้ไปเสีย

๑๐. ปฏิสังขชาญาณ แทงตลอดรูปนามว่า ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา แล้วตั้งใจปฏิบัติอย่างเต็มที่เพื่อให้หลุดพ้นไปจากรูปนามและกองทุกข์

๑๑. สังขารเปกขาญาณ แทงตลอดรูปนามโดยอาการต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว มีใจวางเฉย มีสติ มีสัมปชัญญะอยู่กับรูปนาม

๑๒. สัจจานุโลมิกญาณ แทงตลอดอริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เห็นพระไตรลักษณ์ชัดเจน

๑๓. โคตรกฺขญาณ แทงตลอดโคตรของปุถุชนเข้าสู่โคตรของพระอริยเจ้า มีนิพพานเป็นอารมณ์ อยู่ในระหว่างโลกียะกับโลกุตตระต่อกัน

๑๔. มรรคญาณ แทงตลอดพระนิพพาน คือถึงพระนิพพาน ละกิเลส ตัดกิเลส ทำลายกิเลส ประหารกิเลส ได้อย่างเด็ดขาด มีพระนิพพานเป็นอารมณ์ เป็นโลกุตตระ

๑๕. ผลญาณ มีพระนิพพานเป็นอารมณ์ เป็นโลกุตตระ

๑๖. บัจจเวกขณญาณ ย้อนกลับไปพิจารณาภิเลสทีละ กิเลสทีละเล็กละน้อย และมรรค ผล นิพพาน ญาณนี้เป็นโลกียะ

เพราะฉะนั้น จึงเป็นอันสรุปความได้ว่า การปฏิบัติธรรมนั้น โดยส่วนใหญ่ ๆ มีอยู่ ๒ ประเภท คือสมถกรรมฐาน ๑ วิปัสสนากรรมฐาน ๑

กรรมฐานทั้ง ๒ นี้ เป็นหนทางอันไม่ตายของชาวพุทธ เป็นอมตมรรคของสมเด็จพระเจ้า เป็นทางเดินของพระพุทธเจ้า และเหล่าพระอริยสาวกทุก ๆ พระองค์ ยังมีพระบาลีรับรองไว้ว่า

เขเนว ษนฺติ นีพฺพานํ

พฺพุธา เตสฺสจฺจ สวกา

เอกาชเนน มคฺเคน

สตีปฺญฺจานสญฺณินา ฯ

พระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์ และพระอริยสงฆ์สาวกของพระองค์
ทุก ๆ รูปไปสู่พระนิพพานด้วยทางสายใด ซึ่งเป็นทางสายเอก ทางสาย
นั้น นักปราชญ์รู้ทั่วถึงกันแล้วว่า ได้แก่สติปัฏฐานทั้ง ๔ ดังนี้ ฯ

คำตอบ-คำถาม เรื่องวิปัสสนากรรมฐาน ขอบุติไว้เพียงเท่านี้.

เตรียมตัวก่อนตาย

บุคคลเราทุกคนจะเดินทางไปไกลหรือไปใกล้ก็ต้องเตรียมตัวด้วย
กันทุกคน แม้ถึงจะอยู่กับบ้านไม่ได้เดินทางไปไหนมาไหนก็ต้องเตรียมตัว
ขึ้น เช่น เตรียมอาหารประจำวัน เตรียมเสื้อผ้า เงินทอง หยูกยา
เป็นต้น ก่อนที่เราจะตายจากโลกนี้ไปสู่โลกหน้านั้น เป็นการสมควรอย่าง
ยิ่งที่จะต้องเตรียมตัวให้มาก และให้ดีที่สุดเท่าที่จะดีได้ เพราะเวลาจะ
ตายเราไม่มีโอกาสจะขอผ่อนผันกับพระยามัจจุราชได้เลย เราจะขอให้คอย
สัก ๒-๓ นาที เพื่อลาพ่อแม่ หรือเพื่อเตรียมตัวเขาก็ไม่ให้โอกาสแก่เรา
เป็นแน่ ๆ ดังนั้นเราจึงต้องเตรียมตัวก่อนตายไว้พร้อมเสมอ มาเมื่อไรก็
ไปเมื่อนั้น และก็ไปอย่างยิ้มแย้มแจ่มใสด้วย

การเตรียมตัวก่อนตายนั้น เราต้องรู้ทางเดินแห่งชีวิตเสียก่อนว่า
ชีวิตของคนเราในโลกนี้เมื่อแตกตายทำลายขั้นนี้แล้ว มีทางเดินอยู่ ๗ สาย
เท่านั้น คือ-

๑. ทางไปนิพพาน สายนี้ไปเพราะเจริญสติปัญญา ๔ หรือ
เจริญวิปัสสนากรรมฐาน ดังพระบาลีว่า

เขเนว ยนฺติ นิพพานํ พุทฺธา เตสญฺจ สวกา
เอกายเนน มกฺเคน สติปัญญาสนฺณินา ฯ

พระพุทธรเจ้าและเหล่าพระสาวกไปสู่พระนิพพานด้วยทางสายใด
ทางสายนั้นอันนักปราชญ์รู้ทั่วถึงกันแล้วว่า ได้แก่สติปัญญา ๔ ซึ่งเป็น

ทางสายเอก เป็นทางสายเดียวเท่านั้นที่จะนำสรรพสัตว์ไปสู่พระนิพพาน

๒. ทางไปพรหมโลก สายนี้ไปเพราะอำนาจฌานผู้ประสงค์จะไปต้องเจริญสมถกรรมฐาน จนได้บรรลุปฐมฌานเป็นต้นจึงจะไปได้

๓. ทางไปสวรรค์ ๖ ชั้น สายนี้ไปเพราะมหากุศล เช่น ให้ทาน ฟังธรรม เรียนธรรม สร้างโบสถ์วิหาร วัฑฒนาอาราม ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า สร้างสะพาน เช่น มขมาณพ รัชมิกอุบาสก นางปติปฐิกาเป็นตัวอย่าง

๔. ทางไปมนุษยย์ สายนี้ไปเพราะศีล ๕ กุศลกรรมบถ ๑๐

๕. ทางไปเป็นสัตว์ดิรัจฉาน สายนี้ไปเพราะโมหะ คือความหลง เช่น พระทิสสะหลงจิวร ตายไปเกิดเป็นเส้นเป็นต้น

๖. ทางไปเป็นเปรตอสุรกาย สายนี้ไปเพราะโลภะคือความห้วงสมบัติ

๗. ทางไปนรก สายนี้ไปเพราะโทสะคือความโกรธ เช่น ทูฐฐกุมารโกรธให้พระปัจเจกพุทธเจ้าตายแล้วตกรเวจिनรกเป็นต้น

เมื่อเรารู้แผนทีเช่นนี้แล้ว ก็สามารถตรวจดูได้แล้วว่า เราจะต้องการเดินทางไปไหน ถ้าอยากไปนรก เปรต อสุรกาย สัตว์ดิรัจฉาน ก็ให้เตรียมสร้างโลภะ โทสะ โมหะ ไว้มาก ๆ ถ้าอยากจะไปเกิดเป็นคน ก็จงรักษาศีล ๕-๘ กุศลกรรมบถ ๑๐ ให้ดี ถ้าอยากจะไปเกิดสวรรค์ก็จงหมั่นทำบุญสร้างความดีให้มาก ๆ ถ้าต้องการไปเกิดพรหมโลก ก็จงเจริญสมถกรรมฐานให้ได้ฌาน ถ้าต้องการไปสู่พระนิพพานก็จงรีบเจริญวิปัสสนากรรมฐาน อย่าประมาท อย่านอนใจอยู่

วิธีเตรียมตัวก่อนตายย่อ ๆ

ก่อนนอน

๑. ให้ไหว้พระก่อน สวดมนต์ก่อนนอนทุก ๆ วัน
๒. ให้ไหว้พระสวดมนต์เสร็จแล้ว ให้ระลึกถึงบุญกุศลที่ตนได้ทำไว้ตั้งแต่เล็กจนโตเท่าที่จำได้ทุก ๆ วัน
๓. ให้เจริญสมถกรรมฐาน หรือเจริญวิปัสสนากรรมฐานทุก ๆ วัน
๔. เวลานอนก็ให้ใจระลึกอยู่กับบุญกุศลและอยู่กับพระกรรมฐานอย่างนั้นจนหลับไปด้วยกันทุก ๆ วัน

ตอนนอน

เมื่อตื่นนอนก็ให้ปฏิบัติโดยทำนองเดียวกันอย่างนี้และเมื่อมีโอกาสก็ควรจะได้สละเวลาไปเข้ากรรมฐานประมาณสัก ๗ วัน ๑๕ วัน หรือ ๑ เดือน โดยติดต่อกันจริง ๆ พอให้รู้แนวทางก่อนแล้วจึงค่อยมาทำประจำที่บ้านก็ยิ่งจะเป็นการดี เพราะการทำอะไรทุก ๆ อย่างต้องมีครูสอนจึงจะดี เช่น ตาม ร.ร. ต่าง ๆ ก็มีหนังสือพิมพ์ไว้สำหรับขายให้นักเรียนซื้อไปอ่านไปเรียน ถึงอย่างนั้นก็ต้องทงครูสอนไม่ได้ ทำกรรมฐานก็เช่นกันจะต้องมีครูสอนจึงจะได้ผลดี โบราณท่านสอนไว้ว่า “สิบรู้ไม่เท่าช้านาญ” และท่านยังสอนให้เตรียมตัวก่อนตายอีกว่า

เตรียมตัวก่อนตาย

เตรียม	สร้างทางชอบไว้	หวังกุศล
ตัว	สุขส่งเสริมผล	เพิ่มให้
ก่อน	แต่มฤตยูดล	เผด็จชีพ เทียวนา
ตาย	พราจจากโลกใต้	สถิตด้าว แคนเกษม ฯ

หลักการวิปัสสนากรรมฐาน

๑. ภาคปริยัติ

วิปัสสนาภูมิ ๖ คือ

๑. ชั้นธ ๕	ย่อให้สั้น	ได้แก่	รูปนาม
๒. आयตนะ ๑๒	”	”	”
๓. ธาตุ ๑๘	”	”	”
๔. อินทรีย์ ๒๒	”	”	”
๕. อริยสัจ ๔	”	”	”
๖. ปฏิจจสมุปบาท ๑๒	”	”	”

๑. ชั้นธ ๕

๑. รูป
๒. เวทนา
๓. สัญญา
๔. สังขาร
๕. วิญญาณ

ย่อให้สั้นเหลือ ๒ คือรูปกับนาม ย่ออย่างนี้ รูปก็เป็นรูปตามเดิม เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ทั้ง ๔ นี้ ย่อลงเป็นหนึ่ง เรียกว่า นาม ๆ รูปนามนี้แหละเป็นอารมณ์ของวิปัสสนากรรมฐาน เรียกว่า ปรหมัตถ์เกิดทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และ ใจ

๒. आयตนะ ๑๒

๑. ตา
๒. หู

๓. จมูก
๔. ลิ้น
๕. กาย
๖. ใจ
๗. รูป
๘. เสียง
๙. กลิ่น
๑๐. รส
๑๑. โสภณวัตถุ
๑๒. ธรรมารมณ์

ย่อให้สั้นเหลือ ๒ คือรูปกับนาม ฯ ย่ออย่างนี้ คือ ข้อนี้ ๑-๒-๓
 ๔-๕-๖-๗-๘-๙-๑๐-๑๑ เป็นรูป ข้อที่ ๖ เป็นนาม ส่วนข้อที่ ๑๒ เป็น
 ทั้งรูปทั้งนาม

๓. ธาตุ ๑๘

จักขุธาตุ	รูปธาตุ	จักขุวิญญาณธาตุ
โสตธาตุ	สัทธาตุ	โสตวิญญาณธาตุ
ฆานธาตุ	คันธธาตุ	ฆานวิญญาณธาตุ
ชีวนาธาตุ	รสธาตุ	ชีวนาวิญญาณธาตุ
กายธาตุ	โสภณวัตถุ	กายวิญญาณธาตุ
มโนธาตุ	ธรรมารมณ์	มโนวิญญาณธาตุ

ย่อให้สั้นเหลือ ๒ คือรูปกับนาม ย่ออย่างนี้ คือ จักขุ-โสต-ฆาน
 ชีวนา-กาย-รูป-สัทท-คันธ-รส-โสภณวัตถุ ทั้ง ๑๐ นี้เป็นรูป มโน-

จักขุวิญญาณ-โสต-मान-ชีวหา-กายวิญญาณธาตุ ทั้ง ๗ นี้เป็นนาม ส่วน
 ธรรมธาตุ เป็นทั้งรูปทั้งนาม

๔. อินทรีย์ ๒๒

- ๑. จักขุอินทรีย์ เป็นรูป
- ๒. โสตอินทรีย์ „
- ๓. มานอินทรีย์ „
- ๔. ชิวหาอินทรีย์ „
- ๕. กายอินทรีย์ „
- ๖. อิตถินทรีย์ „
- ๗. ปรีสิตินทรีย์ „
- ๘. ชิวทินทรีย์ เป็นทั้งรูป เป็นทั้งนาม
- ๙. มนินทรีย์ เป็นนาม
- ๑๐. สุขินทรีย์ „
- ๑๑. ทุกขินทรีย์ „
- ๑๒. โสมนัสสอินทรีย์ „
- ๑๓. โทมนัสสอินทรีย์ „
- ๑๔. อุกเขปนินทรีย์ „
- ๑๕. สัทธินทรีย์ „
- ๑๖. วิริยอินทรีย์ „
- ๑๗. สตินทรีย์ „
- ๑๘. สมาธินทรีย์ „
- ๑๙. ปัญฺฑินทรีย์ „ หมายถึงแต่ปัญญาของปุถุชนเป็นต้นไป
 จนถึงโคตรภูญาณ

๒๐. อัญญาตัญญูสัมมาทิริย เป็นนาม หมายถึงเอาโสคาบัตติมรรค
เท่านั้น

๒๑. อัญญินทรี เป็นนาม หมายถึงเอามรรค ๓ ผล ๓

๒๒. อัญญาตาวิทริย เป็นนาม หมายถึงเอาอรหัตตผลอย่างเดียว
เท่านั้น

ย่อให้สั้นเหลือ ๒ คือ รูปกับนาม ย่ออย่างนี้ คือ

ข้อที่ ๑ ถึงข้อที่ ๗ เป็นทั้งรูปทั้งนาม

ข้อที่ ๘ ถึงข้อที่ ๒๒ เป็นนาม

๕. อริยสัจ ๔

๑. ทุกข์ ได้แก่โลกียจิต ๘๑ เจตสิก ๕๑ รูป ๒๘ รวมเป็น ๑๖๐
ย่อให้สั้นได้แก่ขันธ์ ๕ ย่อลงมาในแนวปฏิบัติได้แก่รูปนาม

๒. สมุทัย ได้แก่ โลกเจตสิก คือตัณหา เป็นนาม

๓. นิโรธ ได้แก่นิพพาน เป็นต้น

๔. มรรค ได้แก่มรรค ๘ เป็นนาม

ย่อให้สั้นเหลือ ๒ คือรูปนาม ย่ออย่างนี้ คือ ทุกข์เป็นทั้งรูปทั้ง
นาม สมุทัย นิโรธ มรรค เป็นนาม

๖. ปฏิจจสมุปบาท ๑๒

๑. อวิชชา

๒. สังขาร

๓. วิญญาณ

๔. นามรูป

๕. สฬายคณะ

๖. ผัสสะ
๗. เวทนา
๘. ทัณหา
๙. อุปาทาน
๑๐. ภพ
๑๑. ชาติ
๑๒. ชรา มรณะ

ย่อให้สั้นเหลือ ๒ คือรูปนาม ย่ออย่างนี้ คือ ข้อที่ ๑-๒-๓-๖-๗-๘-๙-๑๐-๑๑ และข้อที่ ๑๒ รวม ๑๐ ข้อนี้เป็นนาม ส่วนข้อที่ ๔ กับข้อที่ ๕ เป็นทรงรูปเป็นทั้งนาม.

รวมทั้งหกเป็น ๖ หมวด เรียกว่า วิปัสสนาภูมิ ๖ คือ ชันธธาตุนายตนะ อินทริย์ อริยสัจ ปฏิจาสมุปบาท เมื่อย่อให้สั้นในแนวปฏิบัติก็เหลือเพียง ๒ เท่านั้น คือ รูปกับนาม เรียกย่อ ๆ ในหมู่นักปฏิบัติว่า “รูปนาม”

๒. ภาคปฏิบัติ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๐ หน้า ๓๒๕ กับพระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ หน้า ๑๐๓ เป็นต้นไป พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงวิธีปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ไว้อย่างละเอียดถี่ถ้วนแล้ว ไม่มีตำราเล่มใดในโลกที่จะละเอียดยิ่งไปกว่านี้แล้ว และพระพุทธองค์ก็ทรงรับรองไว้อย่างเด็ดขาดว่า

เอกายโน อัย ภิกขเว มคฺโค สตฺตานํ วิสุทฺธิยา โสภปริเทวานํ สมตฺถิกมฺมาย ทฺวํขโทมนสฺसानํ อมฺฐจฺงคฺมฺมาย ฌายสฺส อธิคฺมฺมาย นิพฺพานสฺส สจฺฉนิกิริยา ยทฺธิ จตฺตฺตฺวาโร สติปฺญฺชานา กัณฺโถเป็นต้น

ใจความว่า “ดูกรท่านผู้เห็นภัยในวัฏฏสงสารทั้งหลาย ทางสายนี้ เป็นทางสายเอก คือเป็นทางสายเดียวเท่านั้น ที่เป็นไปพร้อมเพื่อความบริสุทธิ์ของสัตว์ทั้งหลาย เพื่อก้าวล่วงความโศกเศร้าปริเทวนาการ เพื่อดับทุกข์โทมนัส เพื่อบรรลุผล เพื่อกระทำพระนิพพานให้แจ้ง ทางสายนี้คือสติปัฏฐานทั้ง ๔” ดังนี้ เป็นต้น

วิธีปฏิบัติขั้นต้น

๑. เถินจงกรมภาวนาว่า “ขวย่างหนอ ซ้าย่างหนอ” ประมาณ ๓๐ นาที หรือ ๑ ชั่วโมง ให้สติจับอยู่ที่สันเท้า ทอดตาไปข้างหน้าประมาณ ๔ ศอก และให้พร้อมด้วยองค์ ๓ เสมอในเวลาเดิน คือ อาตมย มี ความตั้งใจทำจริง ๆ สติมา มีสติคือนึกอยู่ที่สันเท้า สมุชชาโน มีสติสัมปชัญญะ คือรู้อยู่ทุก ๆ ขณะที่ทำเคลื่อนไหวที่ไป

๒. นั่งขัดสมาธิ เอาขาขวาทับขาซ้าย เอามือขวาทับมือซ้าย แล้วหลับตา ภาวนาว่า “พองหนอ ยุบหนอ” ให้สติจับอยู่ที่อาการพองขึ้นและยุบลงของท้องสังเกตดูให้ดีว่า พองกับยุบ อันไหนจะมากหรืออันไหนจะน้อยกว่ากัน อันไหนสั้น อันไหนยาว อันไหนปรากฏชัด อันไหนไม่ปรากฏชัด เป็นต้น และให้พร้อมด้วยองค์ ๓ คืออาตมย เป็นต้น ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น

๓. ในระหว่างที่กำลังนั่งอยู่นั้น ถ้ามีเวทนาเกิดขึ้น เช่น เจ็บ ปวด เมื่อย ถัน เป็นต้น ให้ใช้สติกำหนดที่อาการนั้น ๆ ภาวนาตามอาการของเวทนาว่า เจ็บหนอ ๆ เป็นต้น เมื่อเวทนาหายแล้ว ให้ไปกำหนดท้องพอง ยุบ ต่อไปอีก

๔. ในระหว่างที่กำลังนั่งอยู่นั้น ถ้าใจคิด หรือดีใจ ให้กำหนด

ตรงหัวใจ ภาวานาว่า “กิตหนอ ๆ” เมื่อหยุดคิดแล้ว ให้กลับไปกำหนด
พองยุบต่อไปอีก

เมื่อนั่งครบกำหนดแล้ว ให้ลุกขึ้นไปเดินจงกรมแล้วนั่งกำหนด
เช่นนี้อีก ให้ทำติดต่อกันไปจนกายสนเข้มน่าอย่างนี้ จึงจะได้ผลเร็ว และ
ได้ผลดีด้วย สมตามหลักพระบาลีว่า “สาตจุจกิริยาเวสน” ด้วยสามารถ
แห่งการทำความเพียรเป็นไปติดต่อกัน ดังนี้ ๆ

๕. เวลานอน ให้กำหนดที่ท้อง โดยภาวานาว่า “พองหนอ ยุบ
หนอ” จบหลับไปด้วยกัน ให้สังเกตดูว่า จะหลับไปตอนพองหรือตอนยุบ

๓. ผลของการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน

เมื่อปฏิบัติถูกต้องตามนั้นแล้ว จะมีผลมีอานิสงส์ยิ่งใหญ่ไพศาล
มากมายหลายประการ เหลือที่จะนับจะประมาณได้ เช่น เห็นรูปนาม พระ
ไตรลักษณ์ เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จะเกิดวิปัสสนาญาณขึ้นมา ๑๖
ชั้นคือ :-

๑. นามรูปปริจเฉทญาณ เห็นรูปนาม
๒. บั้จยปริคคทญาณ เห็นเหตุบั้จยของรูปนาม
๓. สัมมสนญาณ เห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา
๔. อุทยัพพญาณ เห็นความเกิดดับของรูปนาม
๕. ภังคญาณ เห็นเฉพาะความดับไปของรูปนาม
๖. ภยญาณ เห็นรูปนามเป็นของน่ากลัว
๗. อาทีนวญาณ เห็นทุกข์โทษของรูปนาม
๘. นิพพิทาญาณ เบื่อหน่ายรูปนาม
๙. มุจฺฉิกฺกัมมตาญาณ อยากรหลุดพ้นจากรูปนาม

๑๐. ปฏิสังขชาญาณ ใจเข้มแข็ง ตั้งใจจริงปฏิบัติจริง
๑๑. สังขารเปกชาญาณ วางเฉยอยู่ในรูปนาม
๑๒. อนุโลมญาณ เห็นเอวีสัจ ๔
๑๓. โคตรภูญาณ หน่วงนิพพานเป็นอารมณ์
๑๔. มัคคญาณ ตักกิเลสได้เด็ดขาด เรียกว่าเป็นสมุจเฉทประหาร คือละได้โดยเด็ดขาด
๑๕. ผลญาณ มีนิพพานเป็นอารมณ์
๑๖. บัจจเวกขณญาณ พิจารณามรรค ผล นิพพานกิเลสที่ละได้ และกิเลสที่ยังเหลืออยู่

หมายเหตุ

พระพุทธรูป และพระอริยสาวกทุก ๆ รูป จะต้องปฏิบัติอย่างนี้
ทั้งนี้ ^๕ ^๕ ยังมีพระบาลีรับรองไว้ว่า

เขเนว ยนฺติ นิพพานํ พุทฺธา เตสญฺจ สาวกา
เอกายเนน มกฺเคน สติปฏิฐานสยฺญินา ฯ

พระพุทธรูปและเหล่าพระอริยสาวกทุก ๆ รูป ได้ไปสู่พระนิพพานด้วยทางเส้นใด ทางเส้นนั้น นักปราชญ์รู้หัวถึงกันแล้วว่า มีอยู่เส้นเดียวเท่านั้น คือสติปฏิฐานดังนี้ ฯ

๔. ทาง ๕ สาย

๑. ทางไปอบายภูมิทั้ง ๔ ได้แก่ความโลภ ความโกรธ ความหลง ความโลภ พาไปเกิดเป็นเปรต กบฏอสุรกายเป็นส่วนมาก
- ความโกรธ พาไปนรกเป็นส่วนมาก
- ความหลง พาไปเกิดเป็นสัตว์ทึบจัญจันเป็นส่วนมาก

๒. ทางไปมนุษย ได้แก่มนุษยธรรม ถือศีล ๕ กับกุศลกรรม
บถ ๑๐

๓. ทางไปสวรรค์ ได้แก่มหากุศล ๘ มีทานเป็นต้น

๔. ทางไปพรหมโลก ๒๐ ชั้น ได้แก่การเจริญสมถกรรมฐานจน
ได้ฌาน

๕. ทางไปนิพพาน ได้แก่เจริญสติปัฏฐาน ๔ โดยใจความก็คือ
การเจริญวิปัสสนากรรมฐานนั่นเอง

ทางเส้นที่ ๑ ถึงเส้นที่ ๔ มีอยู่ก่อนพระพุทธเจ้าเกิดขึ้นในโลก
แล้ว เช่น อาจารย์ของพระพุทธเจ้า คืออาฬารดาบส อุกกดาบส เป็นต้น
ส่วนทางเส้นที่ ๕ นี้มีสอนเฉพาะในพระพุทธศาสนาเท่านั้น ถ้าพระพุทธ
เจ้าไม่อุบัติขึ้นมาตรัสในโลกทางสายนี้จะไม่มีการรู้เลย

ถึงแม้ว่า พระพุทธองค์จะปรินิพพานไปแล้วก็ตาม แต่ทางเดิน
ไปสู่พระนิพพานยังมีอยู่ครบบริบูรณ์

เหลืออย่างเดียวว่า “พวกเราจะยอมเดินตามสมเด็จพระพ่อแม่หรือไม่
เท่านั้น” ดังหลักฐานรับรองไว้ว่า

“อิเม จ สุภตฺถ ภิภฺชฺช สมฺมา วิหเรยฺยํ
อสุญฺโณ โลโก อรหนเตหิ อสฺส”

ดูกรสุภตฺถ หากว่าท่านผู้เห็นภัยในวัฏฏสงสารทั้งหลาย ยังพากัน
ปฏิบัติตามมรรค ๘ นี้ อยู่ตราบใด โลกก็จะไม่พินิจว่างจากพระอริยบุคคล
มีพระโสดาบันเป็นต้นจนถึงพระอรหันต์ ดังนี้ ฯ

0456

อส
พ321ค

พระกั๊ววาน รินทกุล (อานนโท ภิกขุ).
2430-2511.
คำถาม-คำตอบ เรื่อง วิปัสสนา
กรรมฐาน.

